

รายงานการสัมมนาทางวิชาการ

เรื่อง

บทบาทและแนวทางการพัฒนาการศึกษาทางไกล
ของกระทรวงศึกษาธิการ

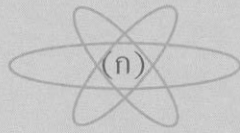

รายงานการสัมมนาทางวิชาการ

เรื่อง

บทบาทและแนวทางการพัฒนาการศึกษาทางไกล ของกระทรวงศึกษาธิการ

กรมการศึกษานอกโรงเรียน
กระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

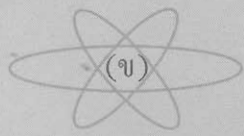

รายงานการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง บทบาทและแนวทางการพัฒนาการศึกษาทางไกลของกระทรวงศึกษาธิการฉบับนี้ เป็นผลจากการจัดสัมมนาเมื่อวันอังคารที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๔๖ โดยเป็นการประมวลข้อมูลจากการอภิปราย การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของคณะวิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เข้าร่วมสัมมนา ซึ่งประกอบด้วยบุคลากรที่เกี่ยวข้องหลายระดับ หลายหน่วยงาน โดยจัดทำขึ้นเพื่อจัดส่งให้กับผู้เข้าร่วมสัมมนา รวมทั้งใช้เป็นข้อมูลเพื่อการดำเนินงานและพัฒนา นโยบายที่เกี่ยวข้อง

กรมการศึกษานอกโรงเรียนขอขอบพระคุณคณะวิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เข้าร่วมสัมมนาทุกท่าน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์สละเวลาร่วมถ่ายทอดประสบการณ์ แนวคิด และให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง อันจะนำไปสู่การกำหนดบทบาทและพัฒนาการจัดดำเนินการทางการศึกษาทางไกล เพื่อตอบสนองการปฏิรูปการศึกษา สร้างทางเลือกทางการศึกษา และส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตแก่ประชาชนทุกคนต่อไป

กรมการศึกษานอกโรงเรียน

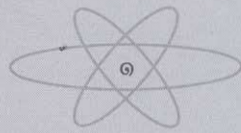
เมษายน ๒๕๔๖

สารบัญ

คำนำ		(ก)
สารบัญ		(ข)
บทนำ		๑
ตอนที่ ๑	การอภิปราย เรื่อง “การศึกษาทางไกลของกระทรวงศึกษาธิการ : มิติที่ควรจะเป็น”	๓
ตอนที่ ๒	การอภิปรายกลุ่มย่อยในประเด็น	๑๗
	• การจัดการศึกษาทางไกลเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต	๑๙
	• รูปแบบและแนวทางการใช้สื่อการศึกษาทางไกลเพื่อการเรียนรู้ในอนาคต	๒๐
	• การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยวิธีการศึกษาทางไกล	๒๓
ตอนที่ ๓	ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ	๒๗
	• นายชาติชาติตรี โยสีดา อธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียน	๒๘
	• ดร.เกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ	๒๙
ภาคผนวก		
	• โครงการสัมมนาทางวิชาการและกำหนดการ	๓๕
	• รายชื่อผู้เข้าร่วมสัมมนา	๔๑
	• เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง “ไต่ถามกับการเรียนการสอนในอีกมุมมองหนึ่ง” โดย ผศ.ดร.บวร ปภัสราทร	๔๙
คณะผู้จัดทำ		๕๕

บทนำ

การศึกษาทางไกล เป็นวิธีการหนึ่งในการจัดการศึกษาที่เป็นสากล และใช้กันทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่พัฒนาแล้วที่มีความพร้อมของระบบเทคโนโลยีและการสื่อสารโทรคมนาคม การศึกษาทางไกลเป็นวิธีการจัดการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในแง่การเรียนรู้และโอกาสในการเข้าถึง โดยเป็นการจัดการศึกษาที่ไม่มีข้อจำกัดของเวลาและสถานที่ ซึ่งผู้เรียนและผู้สอนอยู่ห่างกัน การถ่ายทอดความรู้ ทักษะ และมวลประสบการณ์ต่างๆ ใช้ช่องทางของสื่อและเทคโนโลยีต่างๆ โดยไม่ต้องมีชั้นเรียน แต่อาจจัดให้ผู้เรียนและผู้สอนพบกันบ้างเป็นครั้งคราว เพื่อทบทวน ซักถามปัญหาในสิ่งที่เรียนรู้ด้วยตนเองไม่เข้าใจ ซึ่งการพบปะกันอาจดำเนินการได้ทั้งในลักษณะนัดพบ หรือโต้ตอบผ่านสื่อสารโทรคมนาคม

จากหลักการและแนวคิดของการจัดการศึกษาทางไกลจะพบว่ามี ความสอดคล้องและสามารถตอบสนองการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ เนื่องจากการศึกษาทางไกลเป็นการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียน หรือผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยผู้เรียนสามารถวางแผนและกำหนดความต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตอบสนอง การศึกษาตลอดชีวิต เนื่องจากเป็นการศึกษาที่เปิดโอกาสสำหรับทุกคนได้ เลือกเรียนในสิ่งที่ตัวเองต้องการ เพื่อการยกระดับการศึกษา การพัฒนา อาชีพ และการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ด้วยคุณลักษณะและคุณสมบัติของการศึกษาทางไกลดังที่กล่าวมา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ จึงได้กำหนดในมาตรา ๓๗ (๔) ให้กระทรวงศึกษาธิการ

สามารถดำเนินการจัดการศึกษาทางไกลและจัดการศึกษาที่ให้บริการในหลายเขตพื้นที่ เพื่อเสริมการบริหารและจัดการของเขตพื้นที่การศึกษาได้ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้มอบหมายให้กรมการศึกษานอกโรงเรียนจัดสัมมนาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทางไกล เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ แนวคิด และข้อเสนอแนะต่างๆ เพื่อกำหนดบทบาทและแนวทางการพัฒนาการศึกษาทางไกลของกระทรวงศึกษาธิการเพื่อตอบสนองและเสริมโอกาสการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนการปฏิรูปการศึกษาให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ต่อไป รายงานการสัมมนาฉบับนี้แบ่งเป็น ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ การอภิปราย เรื่อง “การศึกษาทางไกลของกระทรวงศึกษาธิการ : มติที่ควรจะเป็น”

ตอนที่ ๒ การอภิปรายกลุ่มย่อยในประเด็น

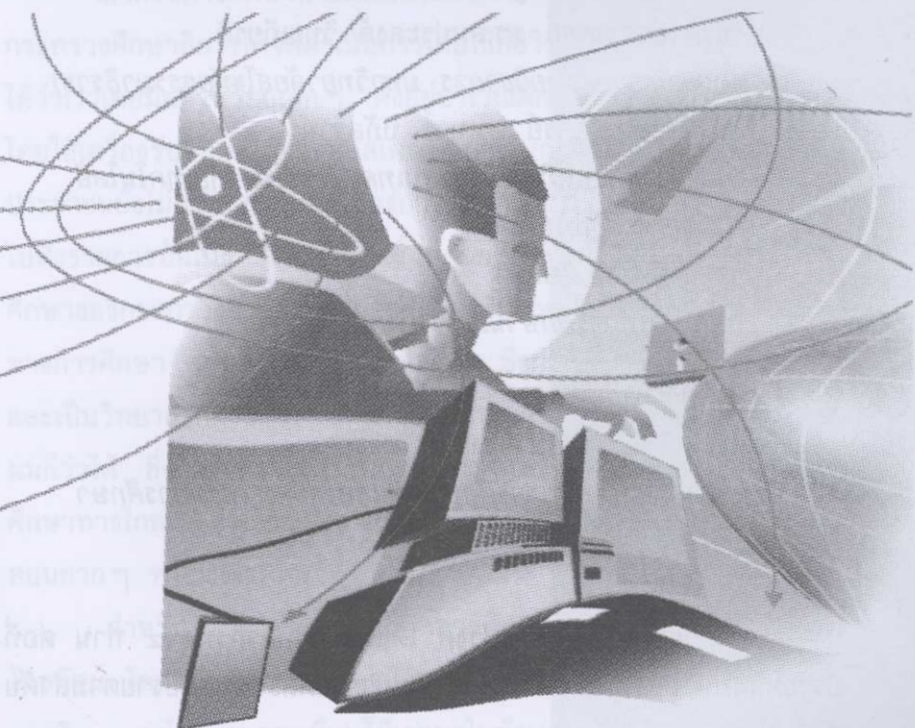
- การจัดการศึกษาทางไกลเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต
- รูปแบบและแนวทางการใช้สื่อการศึกษาทางไกลเพื่อการเรียนรู้ในอนาคต
- การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยวิธีการศึกษาทางไกล

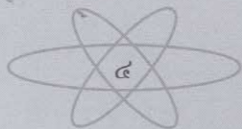
ตอนที่ ๓ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

- นายชาติชาติตรี โยสีดา
อธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียน
- ดร.กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

รายงานการสัมมนา

ตอนที่ ๑

ตอนที่ ๑

การอภิปราย

.....

เรื่อง “การศึกษาทางไกลของกระทรวง
ศึกษาธิการ : มิติที่ควรจะเป็น”

วิทยากร

นายขวัญแก้ว วัชโรทัย

(ประธานกรรมการมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม)

รองศาสตราจารย์ ดร.สมประสงค์ วิทยเกียรติ

(รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บวร ปภัสราทร

(คณบดีคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี

พระจอมเกล้าธนบุรี)

นายชาติชาติตรี โยสีดา

(อธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียน)

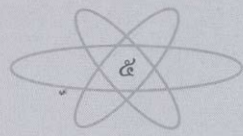
ผู้ดำเนินการอภิปราย

ดร.ชลทิพย์ เอี่ยมสำอางค์

(ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาทางไกลไทยคม กรมการศึกษา
นอกโรงเรียน)

ดร. ชลทิพย์ เอี่ยมสำอางค์ ได้แนะนำวิทยากรทั้ง ๔ ท่าน ต่อที่
ประชุมสัมมนาทางวิชาการและได้เชิญวิทยากรแต่ละท่านอภิปรายตามลำดับ
ดังนี้

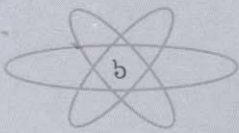

นายชาติชาติ โยสิต

การจัดการศึกษาทางไกลนั้น เป็นการจัดการศึกษาที่อนุวัตตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ รวมทั้งระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการที่จะมีผลบังคับใช้ในอนาคต ซึ่งกำหนดว่ากระทรวงศึกษาธิการสามารถจัดและบริการการศึกษาทางไกลเพื่อเสริมแก่เขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งคงต้องให้ความสำคัญกับการศึกษาทางไกลในระดับที่ต่ำกว่าอุดมศึกษา เพราะในระดับอุดมศึกษานั้นเรามีมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยที่ใช้ระบบทางไกลที่มีชื่อเสียงและได้รับการยอมรับในระดับสากลอยู่แล้ว

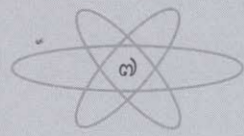
สำหรับการศึกษาทางไกลในระดับต่ำกว่าอุดมศึกษา ในระยะแรกกระทรวงศึกษาธิการได้จัดดำเนินการโดยใช้สื่อวิทยุกระจายเสียง ซึ่งผมจำได้ว่าเราเคยมีสถานีวิทยุเล็ก ๆ ตั้งอยู่บริเวณตึกศูนย์สารสนเทศในปัจจุบัน โดยใช้เครื่องรับวิทยุที่ได้จากออสเตรเลียบ้าง กองทัพบ้าง แต่ก็พบว่าประชาชนยังไม่ได้รับประโยชน์ในแง่การศึกษามากเท่าใดนัก เพราะเอาวิทยุไปฟังรายการบันเทิง ซึ่งวิทยุเหล่านั้นก็ค่อย ๆ หายไป แต่สถานีวิทยุการศึกษาของกระทรวงยังมีอยู่ แต่ย้ายไปอยู่ที่เขตพญาไทที่ตึกศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา ถนนศรีอยุธยา ในปัจจุบัน ซึ่งผมเองมีโอกาสไปจัดรายการและเป็นวิทยากรหลายครั้ง และอาชีพจัดรายการวิทยุเป็นอีกอาชีพหนึ่งของผมก็ว่าได้ ซึ่งการจัดรายการวิทยุเพื่อการศึกษาที่ผ่านมา เป็นการจัดการศึกษาทางไกลเพื่อช่วยโรงเรียน เช่น การสอนขับร้องหรือการสอนในวิชาที่สอนยาก ๆ หรือขาดแคลนครู

สำหรับในปัจจุบัน เราก็จัดการศึกษาทางไกลโดยใช้สื่อรายการโทรทัศน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานีวิทยุโทรทัศน์ฯ วังไกลกังวล ของมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมก็มีเจตนาในลักษณะเดียวกันคือ ช่วยโรงเรียน

เป็นบริการที่ช่วยสร้างโอกาสและความเท่าเทียมทางการศึกษา ส่วนสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ของกรมการศึกษานอกโรงเรียนนั้น มีเจตนาช่วยพวกผู้เรียนนอกระบบโรงเรียนของ กศน. ซึ่งกรมการศึกษานอกโรงเรียนได้จัดการศึกษาให้กับคนกลุ่มนี้ ตั้งแต่แรกที่ผมได้เข้ามาทำงานในปี ๒๕๒๒ โดยมีการนำวิธีการศึกษาทางไกลมาใช้ เรียกว่า “การศึกษาทางวิทยุและไปรษณีย์” มีการจัดรายการวิทยุเพื่อสนับสนุนกับกลุ่มเป้าหมายผู้เรียน โดยยกเลิกการให้บริการแก่ผู้เรียนในระบบมาบริการผู้เรียนนอกระบบ โดยต่อมามีการจัดตั้งสถานีในภูมิภาคอีก ๕ สถานี โดยมีศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคเป็นผู้ดูแลสถานีและเป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาทางวิทยุและไปรษณีย์ ซึ่งก็ได้อาศัยศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดต่าง ๆ และบุคลากรของศูนย์ทำหน้าที่รับสมัครและดูแลผู้เรียน ซึ่งในขณะนั้นก็ยังมีไม่ครบทุกจังหวัด พวกเราได้ช่วยกันดูแลให้ผู้เรียนฟังวิทยุ อ่านหนังสือ และทำแบบฝึกหัดต่าง ๆ ที่ส่งไปทางไปรษณีย์ ซึ่งก็เกิดปัญหาขึ้นเนื่องจากผู้เรียนเป็นนักศึกษาของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาค แต่ผู้จัดจริง ๆ คือศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด เงินบำรุงการศึกษาต่าง ๆ ที่ได้รับต้องส่งให้ศูนย์ฯ ภาค ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าระบบของเรายังไม่พัฒนาเท่าที่ควร แต่ก็ยังดีที่ยังช่วยให้คนส่วนหนึ่งได้ยกระดับความรู้ขึ้นมา ที่ไม่จบประถมก็ได้จบ ที่จบประถมก็ได้จบมัธยมต้น และมัธยมปลาย และต่อมารายการวิทยุและรายการโทรทัศน์ของเราได้ขยายการบริการครอบคลุมถึงประชาชน

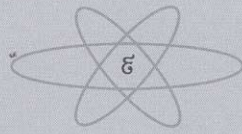
ในสายตาของผม คิดว่าการบริการสื่อในรูปแบบของสื่อมวลชน ไม่ว่าจะ เป็นสิ่งพิมพ์ รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ และที่กำลังก้าวไปถึงพวก อินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ต่าง ๆ ที่ผ่านระบบคอมพิวเตอร์ ล้วนเป็นการศึกษาทางไกลทั้งนั้น สิ่งที่ต้องให้ความสำคัญก็คือ การจัดองค์ความรู้ลงไป

สื่อเหล่านี้ ซึ่งคิดว่าต้องมีการดูแล เพราะในปัจจุบันเราจะพบว่ามีการใช้สื่อต่าง ๆ ผิดวัตถุประสงค์ เนื้อหาหรือภาษาบางอย่างที่ดูจะไม่เหมาะสม ผู้ให้บริการสื่อต้องรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม ไม่ใช่คำนึงแต่ประโยชน์ทางธุรกิจ สำหรับ กทข. และ กสช. ที่รัฐต้องการให้เกิดขึ้นเพื่อเข้ามาดูแลการใช้ประโยชน์จากโครงสร้างพื้นฐานโทรคมนาคมและวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์นั้น คงเกิดขึ้นได้ยากเพราะมันมีผลประโยชน์มหาศาล

ถึงจุดนี้ ผมอยากสรุปว่า ทุกวันนี้ยังมีคนจำนวนไม่น้อยที่ยังไม่จบการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ แต่วยังไม่มีโอกาสเนื่องจากมีภารกิจเกี่ยวกับงานอาชีพ ถึงแม้ว่ากรมการศึกษานอกโรงเรียนจะจัดการศึกษาโดยรูปแบบการพบกลุ่ม สัปดาห์ละ ๓ ชั่วโมง ก็ยังพบว่ามีกลุ่มเป้าหมายจำนวนไม่น้อยที่ไม่สะดวก หรือมีเวลาไม่เพียงพอ เช่น พวกผู้นำท้องถิ่นหรือข้าราชการเมืองในระดับต่าง ๆ เป็นต้น กลุ่มคนเหล่านี้หากจะให้พบกลุ่มร่วมกับเด็กหรือชาวบ้านอาจจะไม่เหมาะสม ดังนั้น กลุ่มเป้าหมายเหล่านี้จึงต้องการรับบริการการศึกษาในรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม ซึ่งคิดว่าทางกระทรวงศึกษาธิการควรจะพิจารณาจัดบริการการศึกษาทางไกลขึ้นมา โดยจะต้องดูแลใน ๓ ส่วน คือ

๑. ระบบการบริหารจัดการ โดยให้เป็นการศึกษาทางไกลในระดับต่ำกว่าอุดมศึกษา ซึ่งจะต้องจัดตั้งองค์กรขึ้นมาบริหารจัดการ ซึ่งอาจเรียกว่า “สถาบันการศึกษาทางไกล” เพื่อให้รับผิดชอบบริหารจัดการดูแลรับผิดชอบจัดการศึกษาทางไกลเป็นการเฉพาะ โดยออกแบบให้มีความคล่องตัว เนื่องจากเป็นบริการการศึกษาที่มีพื้นที่บริการกว้างขวางครอบคลุมทั่วประเทศ และต้องอาศัยเครือข่ายร่วมดำเนินการจำนวนมาก ควรให้มีระบบคล้ายมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช หรืออาจพัฒนาให้เป็นองค์กรบริหารประสิทธิภาพในอนาคต โดยขณะนี้กรมการศึกษานอก

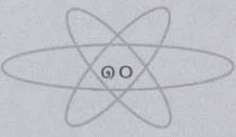

คุณขวัญแก้ว วัชรโรจน์

มูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ได้สนองพระมหากรุณาธิคุณ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยจัดการศึกษาทางไกลพระราชทานผ่านสื่อโทรทัศน์โดยระบบสัญญาณดาวเทียม ซึ่งขณะนี้ให้บริการ ๑๖ ช่องสำหรับผู้เรียนทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และประชาชนทั่วไป นอกจากนี้ ยังร่วมกับอีกหลายหน่วยงานในการให้การศึกษากว้างไกลแก่กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ อย่างมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชก็ร่วมมือกันอยู่

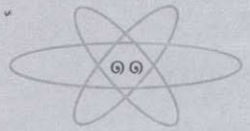
สำหรับการจัดบริการ ก็พยายามที่จะพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งก็ได้รับการยอมรับว่าการศึกษากว้างไกลพระราชทานนี้ได้ก่อให้เกิดความเท่าเทียมของโอกาสและคุณภาพทางการศึกษา พระมหากรุณาธิคุณนี้ได้แผ่กระจายไปถึงประเทศเพื่อนบ้านอีกหลายประเทศ ได้แก่ พม่า ลาว เขมร เวียดนาม และจีน (มณฑลยูนนาน) การดำเนินการศึกษากว้างไกลของมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมนี้ได้รับการสนับสนุนจากหลายหน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลที่ได้จัดสรรเงินอุดหนุนผ่านทางกรมสามัญศึกษา กองทัพบกที่สนับสนุนการติดตั้งชุดสัญญาณดาวเทียม องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยช่วยวางระบบเคเบิลใยแก้วเพื่อนำสัญญาณจากโรงเรียนวังไกลกังวลหัวหินไปยังสถานีดาวเทียมเพื่อยิงขึ้นสู่อวกาศซึ่งช่วยให้ได้สัญญาณภาพที่คมชัด รวมทั้งการให้บริการคู่สายโทรศัพท์เพื่อไว้ติดต่อระหว่างสถานีและโรงเรียนปลายทางโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายจากผู้โทรปลายทาง นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนบุคลากรเพื่อดำเนินการในหลาย ๆ ส่วนจากหลายหน่วยงาน ซึ่งล้วนเป็นบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์

การจัดการศึกษาทางไกลของมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม มีจุดมุ่งหมายที่ต้องการช่วยครู โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนที่อยู่

ทางไกล ซึ่งทราบว่าขณะนี้ทางกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายที่จะยุบโรงเรียนขนาดเล็กที่มีผู้เรียนไม่ถึง ๑๒๐ คน ประมาณ ๑๐,๐๐๐ โรง คงสร้างความลำบากให้กับนักเรียนและผู้ปกครองอีกจำนวนไม่น้อย ซึ่งบางส่วนก็มีปัญหาเกิดขึ้นแล้ว เช่น ครูว่างประมาณที่ทางกระทรวงจัดเป็นค่ารถสำหรับเด็กไปใช้ทำอย่างอื่นที่คิดว่าจำเป็นมากกว่า ทำให้เด็กและผู้ปกครองต้องเดือดร้อน เป็นต้น ขณะที่ปัญหาการขาดแคลนครูก็มีมากขึ้น เนื่องจากนโยบายการให้ข้าราชการเกษียณก่อนกำหนด พบว่ามีครูลาออกไปเป็นจำนวนมาก ซึ่งปัญหานี้ก็ได้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมนี้แหละเข้าไปช่วย จากการที่มีโอกาสไปเยี่ยมเยียนโรงเรียนต่าง ๆ พบว่าการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมสามารถช่วยโรงเรียน ช่วยครูได้จริง ๆ จึงได้มีความพยายามในการที่จะติดตั้งชุดอุปกรณ์รับสัญญาณดาวเทียมให้กับโรงเรียนต่าง ๆ ซึ่งในส่วนของโรงเรียนมัธยมสังกัดกรมสามัญศึกษาได้รับความร่วมมือจากกองทัพบกดำเนินการแล้วครบทุกโรงเรียน เหลือในส่วนของโรงเรียนประถมศึกษาอีกประมาณ ๓๐,๐๐๐ โรง ซึ่งกองทัพบกก็ยินดีสนับสนุนให้ปีละ ๓,๐๐๐ โรง คงต้องใช้เวลาประมาณ ๑๐ ปีถึงจะครบ จึงอยากฝากให้กระทรวงศึกษาธิการพิจารณาสนับสนุน เพราะมีประจักษ์พยานซึ่งดูได้จากผลสรุปต่าง ๆ ของผู้เรียนจากการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จากผลงานของนักเรียนในโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ที่ที่ได้รับการยกย่องให้เป็นโรงเรียนดีเด่นในการปฏิรูปการศึกษา เนื่องจากจัดการศึกษาตามพระบรมราโชบาย โดยให้ความรู้ควบคู่การอบรมบ่มนิสัย เพื่อให้เป็นนักเรียนและพลเมืองที่มีคุณภาพ

ถึงตรงนี้ มีประเด็นปัญหาที่อยากจะฝากกระทรวงศึกษาธิการใน ๒ ประเด็น คือ

๑. การศึกษาของเด็กที่ขาดหลักฐาน ถึงแม้กระทรวงศึกษาธิการ จะเปิดโอกาสทางการศึกษาโดยให้เด็กเหล่านี้เข้าเรียน แต่ก็ไม่ได้รับการ รับรองหรือออกวุฒิ ทำให้ไม่สามารถศึกษาต่อหรือนำใบรับรองวุฒิไปใช้

๒. เด็กที่ออกกลางคัน เนื่องจากต้องย้ายกลับบ้านหรือย้ายไปอยู่ในถิ่นฐานอื่น ๆ ควรได้รับสิทธิหรือโอกาสจาก “การศึกษาทางไกล” โดย เปิดโอกาสให้เขาได้ลงทะเบียนตามปกติ แล้วเรียนรู้ด้วยตนเองจากระบบ การศึกษาทางไกล จากนั้นให้มาทดสอบหรือสอบวัดเหมือนเด็กที่เรียนอยู่ใน ชั้นเรียนปกติ จะทำได้หรือไม่ เพื่อให้มีโอกาสได้รับวุฒินำไปใช้หรือประกอบ อาชีพ

สำหรับ E-Learning เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการศึกษาทางไกล ที่มูลนิธิทางการศึกษาทางไกลจัดดำเนินการฟรีสำหรับผู้เรียนทุกคน เป็น การศึกษาและผสมผสานบทบาทครูในรูปแบบ Online teacher ทุกคน สามารถเข้าไปในเว็บไซต์ได้อย่างอิสระ เป็น Open courseware โดย ผู้เรียนไม่ต้องมีรหัสผู้ใช้ (User Name) หรือรหัสผ่าน (Password) เป็นระบบที่ออกแบบไว้สำหรับการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ผู้เรียนสามารถ เข้าถึงข้อมูลได้อย่างอิสระ หรือเลือกเรียนเนื้อหาก่อน-หลังได้ตามต้องการ รวมทั้งสามารถเชื่อมโยงไปสู่แหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ ได้โดยมีครูแนะนำผ่าน ระบบ E-mail

รศ.ศาสตราจารย์ ดร.สมประสงค์ วิทยาเกียรติ

ก่อนอื่น ขอกล่าวถึงแนวคิดการศึกษาทางไกลที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งพบว่าแนวคิด ๓ ประการที่สอดคล้องกัน คือ

๑. การศึกษาตลอดชีวิต คือ การจัดให้บุคคลได้มีโอกาสได้ศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยให้โอกาสกับคนทุกกลุ่ม

๒. ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือ การศึกษาทางไกลจะเปิดโอกาสให้บุคคลได้เรียนรู้ตามความสะดวกและความต้องการ

๓. การเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยศึกษาค้นคว้าจากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ช่วยให้ผู้เรียนมีวินัย เนื่องจากต้องรับผิดชอบตนเอง

นอกจากแนวคิดที่กล่าวมาแล้ว อยากให้รู้จักหรือทำความเข้าใจเกี่ยวกับ “คำ” ที่มีความหมายหรือมักถูกนำไปใช้แทนการศึกษาทางไกล ซึ่งได้แก่

- ๑) การศึกษาด้วยตนเอง (Self Study)
- ๒) การศึกษาอิสระ (Independent Study)
- ๓) การศึกษาทางไปรษณีย์ (Correspondent Study)
- ๔) การเรียนในระบบเปิด (Open Learning)
- ๕) การศึกษาอยู่กับบ้าน (Home Base Study)
- ๖) การศึกษาไร้พรมแดน (Borderless Study)

ทั้งนี้ หากจะกล่าวให้เข้าใจง่ายที่สุด การศึกษาทางไกลก็คือ การจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนและผู้สอนอยู่ห่างกันแต่มีกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อประสม สำหรับบทบาทของการศึกษาทางไกลอาจสรุปได้ดังนี้

- ๑) ส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต
- ๒) สร้างความเสมอภาคทางการศึกษา

- ๓) ส่งเสริมการพึ่งพาตนเองและสร้างวินัยให้กับผู้เรียน
- ๔) ส่งเสริมการมีงานทำ
- ๕) พัฒนาหน้าที่การงาน
- ๖) พัฒนาคุณภาพชีวิต

ในโอกาสที่กระทรวงศึกษาธิการจะจัดให้มีสถาบันการศึกษาทางไกลในระดับต่ำกว่าอุดมศึกษานั้น ประสบการณ์ของ มสธ. (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช) อาจจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนและจัดระบบดำเนินงาน มสธ. มีนักศึกษากว่า ๒ แสนคน โดยมีการจัดระบบงานในลักษณะต่างๆ ดังนี้

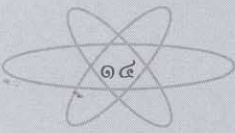
๑. การสมัครและลงทะเบียน ใบสมัครและระเบียบการของ มสธ. จะใช้ระบบเครือข่ายอำนวยความสะดวก โดยจำหน่ายทั้งในร้านสะดวกซื้อ (7-Eleven) ที่ทำการไปรษณีย์ โดยผู้สนใจสามารถซื้อและลงทะเบียนทางไปรษณีย์ โดยธนาณัติ และ Pay at Post หรือผ่านระบบ Tele Bank

๒. การผลิตและบริการสื่อ มสธ. จะผลิตสื่อหลักในลักษณะชุดวิชา โดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ สื่อที่ผลิตออกมาจะมีระยะเวลาใช้งานพอสมควร ซึ่งบางครั้งอาจทำให้เนื้อหาบางส่วนไม่ทันสมัย สำหรับการผลิต มหาวิทยาลัยมีโรงพิมพ์เอง สื่อที่ผลิตจะมีหน่วยบริการและหีบห่อส่งไปยังผู้เรียนโดยตรง

๓. การเรียนการสอน นอกจากสื่อหลักที่เรียกว่า “ชุดวิชา” ที่ผู้เรียนจะต้องศึกษาด้วยตนเองแล้ว ทางมหาวิทยาลัยจัดให้มีการ “สอนเสริม” โดยใช้บุคลากรที่มีอยู่ในพื้นที่

๔. การสอบ จะจัดการสอบเป็นจังหวัดๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะใช้โรงเรียนมัธยมเป็นสนามสอบ โดยให้ผู้เรียนสอบในจังหวัดของตนเอง ทั้งนี้หากผู้เรียนมีความจำเป็นก็อาจขอเข้าสอบในจังหวัดอื่นได้ โดยแจ้งล่วงหน้า

เพื่อทางมหาวิทยาลัยจะจัดห้องสอบสำรองให้ ผู้ที่สอบตกมีโอกาสสอบซ่อม โดยทางมหาวิทยาลัยจะออกข้อสอบในลักษณะคู่ขนานเพื่อไว้ใช้ในการนี้

๕. การเงิน เงินที่ได้จากผู้เรียนถือเป็นเงินรายได้ของมหาวิทยาลัย ไม่ต้องส่งเป็นรายได้แผ่นดิน เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนและพัฒนามหาวิทยาลัย

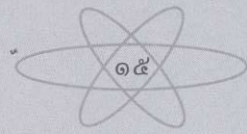
๖. ศูนย์บริการ มสธ. ได้จัดให้มีศูนย์บริการในหลายลักษณะ ทั้งมุม มสธ. ที่จัดในห้องสมุดประชาชนของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ศูนย์วิทยบริการ ซึ่งจะมียุในทุจังหวัดและขณะนี้ได้ขยายไปอำเภอใหญ่ด้วย

สำหรับประเด็นการจัดศึกษาทางไกลที่กระทรวงศึกษาธิการจะจัดดำเนินการนั้น มีประเด็นที่อยากจะฝากให้สัมมนา คือ

๑. การศึกษาทางไกลที่จะเสริมในระบบโรงเรียน เพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา เหมือนกับที่จัดอยู่ที่โรงเรียนวังไกลกังวลในขณะนี้

๒. การศึกษาทางไกลในรูปแบบที่เป็นการเรียนรู้ที่บ้าน หรือ Home Base Study

๓. การศึกษาทางไกลเพื่อพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ที่ไม่ใช่ไปประกอบวิชาชีพครู เพื่อพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง อาจร่วมกับ มสธ. หรือ มร. (มหาวิทยาลัยรามคำแหง)

พว่่วยศาสตราจารยั ดร.บวร ปภัสราทร

สังคมปัจจุบันเป็นสังคมฐานความรู้ หรือ Knowledge Base Society สิ่งที่มาคือ สังคมแห่งการเรียนรู้ หรือ Learning Society ซึ่งสังคมแห่งการเรียนรู้นี้ ความรู้ใหม่จะเกิดขึ้นอย่างมากมายหลากหลาย การแลกเปลี่ยนจะเป็นไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งการถ่ายทอดความรู้โดยครูจะไม่เพียงพอกับการแลกเปลี่ยนความรู้ในสังคมแห่งการเรียนรู้ และจุดนี้คือ บทบาทของการศึกษาทางไกล คือ ช่วยให้ความรู้ใหม่ที่มีอย่างหลากหลาย ถูกแลกเปลี่ยนและแบ่งปันกัน ซึ่งรูปแบบของการศึกษาทางไกลนั้น โดยทั่วไปจะมี ๒ รูปแบบ คือ

๑. รูปแบบที่เป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้ประกาศนียบัตรหรือคุณวุฒิ ซึ่งตรงนี้ทำกันมาก ไม่น่าเป็นห่วง

๒. รูปแบบที่เสนอการเรียนรู้ด้วยสื่อและเนื้อหาใหม่หรือการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการเรียนไปได้ความรู้ไป แลกเปลี่ยนความรู้กันไป เพื่อให้ได้ชีวิตใหม่ที่ดีขึ้น ตรงนี้เป็นเรื่องที่ทำทนายและอยากฝากไว้พิจารณา

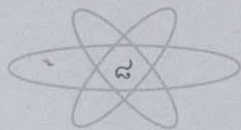
ถึงตรงจุดนี้มีโจทย์สำคัญว่า เราจะใช้เทคโนโลยีสารสนเทศหรือ IT ไปใช้ตรงไหนได้บ้าง ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว เครื่องมือ IT จะช่วยการเรียนการสอนในลักษณะต่างๆ ดังนี้

๑. ต่อแขนต่อขาให้ครู คือ เป็นเครื่องมือหรืออุปกรณ์ให้ครูถ่ายทอดความรู้สู่ผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๒. ต่อแขนต่อขาให้ผู้เรียน คือ เป็นเครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนความรู้ของผู้เรียน

๓. อำนวยความสะดวกในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเอง

๔. ช่วยสร้างสถานการณ์จำลองเพื่อการเรียนรู้ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถลองผิดลองถูกได้ เพื่อที่จะใช้ความผิดพลาดเป็นบทเรียนเพื่อ

โรงเรียนได้เสนอกระทรวงศึกษาธิการปรับบทบาทของศูนย์การศึกษาทางไกลไทยคมเพื่อรองรับการบริหารจัดการในช่วงนี้ และในอนาคตจะมีการหลอมรวมสถานศึกษาของกรมการศึกษานอกโรงเรียนอีก ๒ แห่ง คือ ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัยและศูนย์ส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายพิเศษ เข้ากับศูนย์การศึกษาทางไกลไทยคม จัดตั้งเป็น “สถาบันการศึกษาทางไกล” ซึ่งขณะนี้ได้มีการเตรียมการในหลาย ๆ ส่วน และจะมีการเปิดรับผู้เรียนตั้งแต่ภาคเรียนที่ ๑/๒๕๔๖ และหากประสบความสำเร็จ มีผู้เรียนเป็นจำนวนมากในภาคเรียนนี้หรือระยะต่อไป ก็คงจะมีการจัดตั้งสถาบันการศึกษาทางไกลประจำภาคตามมา โดยใช้ทรัพยากรและบุคลากรจากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคอีก ๕ สถาบันในลำดับต่อไป นั่นคือสิ่งที่คาดหวัง

๒. ระบบสื่อและการบริการสื่อ สื่อที่จะทำ ต้องเน้นให้เป็นสื่อเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self Learning) ซึ่งจะต้องได้รับการวิเคราะห์และออกแบบอย่างเหมาะสม มีสื่อที่หลากหลาย จัดบริการอย่างรวดเร็วและทั่วถึง เปรียบเสมือนจุดบริการน้ำมัน ที่ต้องมีตั้งแต่จุดบริการหรือปั้มน้ำมันขนาดใหญ่ที่อยู่ในเมืองใหญ่ ซึ่งก็คือห้องสมุดประชาชน และจุดบริการเล็ก ๆ ที่เป็นปั้มน้ำมันที่อยู่นอกเมืองและหมู่บ้าน นั่นก็คือศูนย์การเรียนชุมชน

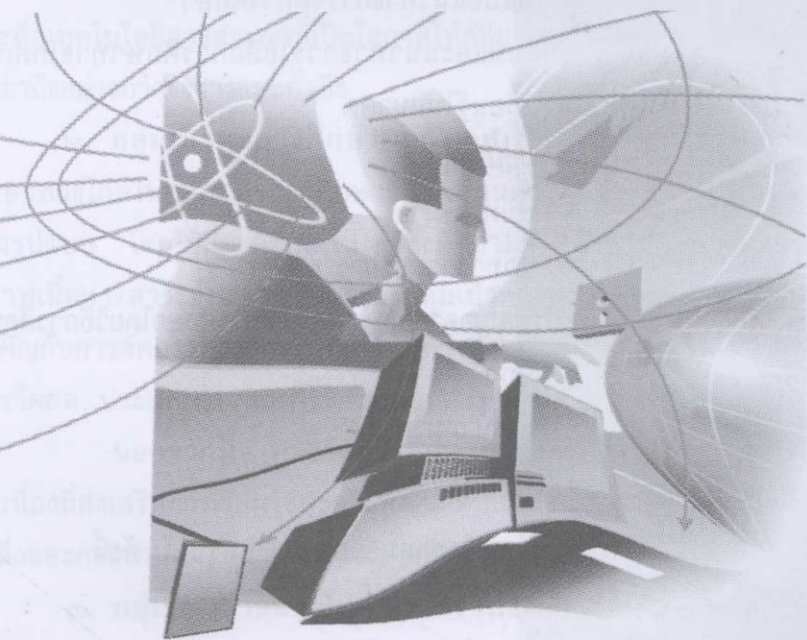
๓. การวัดและประเมินผล จะต้องออกแบบกระบวนการวัดและประเมินผลขึ้นมาโดยเฉพาะ ให้เหมาะกับกระบวนการเรียนรู้และกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งจะต้องต่างจากการศึกษาในระบบหรือการศึกษาในชั้นเรียน

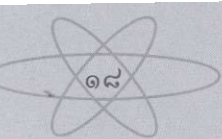
ให้เกิดการเรียนรู้

สิ่งสุดท้ายที่ต้องขอฝากให้พิจารณาก็คือ การศึกษาทางไกลจะต้องไม่ใช่การศึกษาเฉพาะผู้ด้อยโอกาส เพราะคนที่มีความพร้อม หรือคนที่มีฐานะหน้าที่การงาน ก็ต้องการเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้และความรู้ใหม่ๆ เพื่อต่อแขนต่อขาให้กับตนเอง จะต้องมองประเทศไทยให้เป็น “ทวีภพ” ซึ่งหมายความว่า มีประชาชน ๒ พวกที่ต้องดูแลอย่างเท่าเทียม กลุ่มแรกเป็นกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในระดับรากหญ้า ซึ่งคิดว่าขณะนี้ประเทศของเราดูแลคนกลุ่มนี้ได้ดีแล้วหรือค่อนข้างดี กับประชาชนอีกพวกที่รอคอยความช่วยเหลือแก้ไข ลักษณะของการต่อแขนต่อขา การสร้างโลกจำลอง การแลกเปลี่ยนความรู้ และการเข้าถึงคุณครูที่อยู่ห่างไกล ซึ่งอาจมีคนถามว่ากลุ่มเหล่านี้จำเป็นไหม ต้องทำไหม คำตอบก็คือ ไม่ทำก็ได้ แต่จะต้องตอบคำถามว่าทำไมถึงไม่ทำ เพราะพวกเขาก็คือเจ้าของภาษีซึ่งหน่วยงานของรัฐใช้อยู่ อีกประการหนึ่งที่ยากฝากก่อนที่จะจบการอภิปรายก็คือ การศึกษาทางไกลอย่าทำแต่เฉพาะบทบาทและภารกิจในการต่อแขนต่อขาให้คุณครูจนลืมอีก ๓ ภารกิจที่เหลือ นั่นคือ ต่อแขนต่อขาให้ผู้เรียน อำนวยความสะดวกในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเองและช่วยสร้างสถานการณ์จำลองเพื่อการเรียนรู้

รายงานการสัมมนา

ตอนที่ ๒

ตอนที่ ๒

การอภิปรายกลุ่มย่อย

การสัมมนาทางวิชาการในครั้งนี้ได้มีการอภิปรายกลุ่มย่อยเพื่อพิจารณาประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดบทบาทและแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาทางไกลของกระทรวงศึกษาธิการเป็น ๓ กลุ่ม ดังนี้

การจัดการศึกษาทางไกลเพื่อการศึกษาชีวิตตลอดชีวิต

- กลุ่มเป้าหมาย
- เนื้อหาหลักสูตร
- รูปแบบแนวทางการจัดการศึกษา

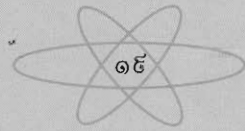
รูปแบบและแนวทางการใช้สื่อการศึกษาทางไกลเพื่อการเรียนรู้ในอนาคต

- ประเภทสื่อ
- กลุ่มเป้าหมาย
- แนวทางการบริการ

การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยวิธีการศึกษาทางไกล

- กลุ่มเป้าหมาย
- วิธีดำเนินงาน

ผลการอภิปรายของแต่ละกลุ่มย่อยสามารถสรุปได้ ดังนี้

กลุ่มที่ ๑ การจัดการศึกษาทางไกลเพื่อการศึกษา ตลอดชีวิต

การอภิปรายในกลุ่มนี้ มีประเด็นการพิจารณา ๓ ประเด็น คือ กลุ่มเป้าหมาย เนื้อหาหลักสูตร และรูปแบบแนวทางการดำเนินงาน ผลการอภิปรายโดยสรุป มีดังนี้

๑. กลุ่มผู้เรียนการศึกษาในระบบ ควรพิจารณาจัดการศึกษาทางไกลในเนื้อหา ๒ ส่วน ได้แก่ (๑) เนื้อหาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรเลือกเฉพาะเนื้อหาที่ยากต่อการสอนหรือการเรียนรู้ และวิชา/สาระที่ขาดแคลนครู และ (๒) เนื้อหาสาระที่เสริมการเรียนรู้ทั้งในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและเนื้อหาอื่น ๆ โดยจัดในลักษณะของโปรแกรมหรือสื่อเสริมการเรียนรู้ ซึ่งควรเน้นใช้สื่อสารมวลชนในรูปแบบของวิทยุ-โทรทัศน์ และสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่เปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายหรือสถานศึกษาได้เข้าถึงอย่างกว้างขวางและทั่วถึง

๒. กลุ่มผู้เรียนการศึกษานอกระบบ ควรพิจารณาจัดการศึกษาทางไกลในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยวิธีการศึกษาทางไกลเต็มรูปแบบ โดยใช้สื่อและเทคโนโลยีซึ่งมีความหลากหลายสอดคล้องกับสภาพเนื้อหา/สาระและการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งจะต้องให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาทางไกลที่เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีกระบวนการวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนต่าง ๆ ที่เป็นระบบเชื่อถือได้

นอกจากนี้ ควรจัดการศึกษาทางไกลในรูปแบบของการศึกษาต่อเนื่องที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองของกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้สื่อและกระบวนการต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับพื้นฐานและกลุ่มผู้เรียน

๓. กลุ่มประชาชนทั่วไป ควรพิจารณาจัดการศึกษาทางไกลในรูปแบบของการศึกษาตามอัธยาศัยในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพ

ชีวิตและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในเนื้อหาต่าง ๆ โดยเน้นการใช้สื่อสารมวลชนและสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้อย่างกว้างขวางและทั่วถึง

๔. ครูและบุคลากรทางการศึกษา ควรพิจารณาจัดการศึกษาทางไกลในเนื้อหาหลักสูตร ๒ ลักษณะ ลักษณะแรก คือ หลักสูตรเพื่อประกอบวิชาชีพครู ส่วนลักษณะที่สอง คือ หลักสูตรหรือเนื้อหาที่ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพครู โดยต้องมีการออกแบบหลักสูตร สื่อและกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม รวมทั้งมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่เป็นระบบและมาตรฐานที่เชื่อถือได้

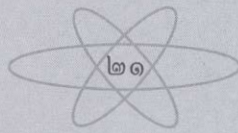
กลุ่มที่ ๒ รูปแบบและแนวทางการใช้สื่อทางการศึกษาทางไกลเพื่อการเรียนรู้ในอนาคต

การอภิปรายในกลุ่มนี้ มีประเด็นการพิจารณา ๓ ประเด็น ได้แก่ ประเภทของสื่อ กลุ่มเป้าหมาย และแนวทางการให้บริการ ผลการอภิปรายโดยสรุป มีดังนี้

1. ประเภทของสื่อ สื่อการศึกษาทางไกลเพื่อการเรียนรู้ในอนาคต นั้น ควรมีลักษณะที่เป็นสื่อประสม มีความหลากหลายรูปแบบ หลายประเภทให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายและสภาพการพัฒนาของประเทศและเทคโนโลยีทางการศึกษา ซึ่งสามารถจำแนกประเภทของสื่อการศึกษาทางไกลที่จะให้บริการการเรียนรู้แก่กลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

๑) สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ สื่อเอกสารต่าง ๆ ที่อาจจะเป็นทั้งแบบเรียน ตำราหรือชุดการเรียนรู้ สำหรับบริบทในปัจจุบันของประเทศไทย นั้นสื่อสิ่งพิมพ์ยังมีความสำคัญและมีความจำเป็น เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายสามารถใช้สื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามความพร้อม

๒) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ รายการโทรทัศน์ รายการวิทยุ เทปเสียง วีซีดี

๓) สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งในปัจจุบันสื่อประเภทนี้เข้ามามีบทบาทเป็นอย่างมากในการพัฒนาการเรียนรู้อของกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ทั้งที่ใช้โดยผ่านระบบเครือข่ายในระบบออนไลน์และไม่ต้องอาศัยเครือข่ายบริการ เช่น ซีดีรอม ซีเอไอ เป็นต้น

ในการใช้สื่อการศึกษาทางไกลนั้นจำเป็นต้องใช้โน้ตลักษณะของสื่อประสม ให้มีความหลากหลายและเป็นไปตามสภาพของธรรมชาติของเนื้อหาและสภาพของกลุ่มเป้าหมายนั้น ๆ ตลอดจนความพร้อมของหน่วยงาน

๒. กลุ่มเป้าหมาย ในเรื่องของกลุ่มเป้าหมายที่ควรได้รับการบริการสื่อการศึกษาทางไกลเพื่อการเรียนรู้นั้น ควรยึดกลุ่มเป้าหมายที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้แก่

๑) *นักเรียนในระบบโรงเรียน* เป็นการเสริมการเรียนรู้และให้โอกาสกับนักเรียนในระบบโรงเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กหรืออยู่ห่างไกลให้ได้รับการเรียนรู้จากครูที่มีความชำนาญการเฉพาะด้าน ซึ่งจะช่วยให้เกิดมาตรฐานและคุณภาพที่เท่าเทียมกันทั่วทุกพื้นที่ของประเทศ

๒) *นักศึกษานอกระบบโรงเรียน* เป็นการขยายโอกาสให้กับประชาชนที่ขาด พลาดและเสียโอกาสทางการศึกษา เป็นทางเลือกที่หลากหลายให้แก่กลุ่มเป้าหมาย

๓) *ประชาชนทั่วไป* ซึ่งเป็นการให้การศึกษาตามอัธยาศัย โดยเป็นการเติม เสริมหรือการพัฒนาความรู้ใหม่ ๆ ตามความต้องการของประชาชนเหล่านั้น

๓. แนวทางการให้บริการ ในการดำเนินการให้บริการสื่อการศึกษาทางไกลเพื่อการเรียนรู้ นั้น ควรดำเนินการดังนี้

๑) การกระตุ้นให้เกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญของการใช้สื่อการศึกษาทางไกลเพื่อการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ โดยอาจจะดำเนินการในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

(๑) การประชาสัมพันธ์ให้สถานศึกษาต่าง ๆ หรือหน่วยงานต่าง ๆ เห็นคุณค่าของสื่อการศึกษาทางไกล

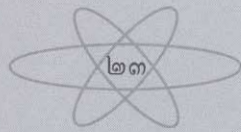
(๒) การเผยแพร่ตารางออกอากาศ หรือคู่มือการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญสำหรับครูผู้สอนในการนำไปวางแผนการจัดการเรียนการสอนโดยการใช้สื่อการศึกษาทางไกลได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเผยแพร่ตารางออกอากาศหรือคู่มือการจัดการเรียนการสอนนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเผยแพร่ไปยังสถานศึกษาต่าง ๆ ได้อย่างทันต่อเวลาของการใช้งาน

(๓) การสำรวจความต้องการในการใช้สื่อการศึกษาทางไกล เพื่อผู้ผลิตสามารถผลิตสื่อการศึกษาทางไกลได้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้

(๔) การประเมินผลการใช้สื่อ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการปรับปรุงและพัฒนาสื่อการศึกษาทางไกลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๒) การจัดศูนย์บริการสื่อในระดับพื้นที่ ซึ่งสามารถให้บริการแก่กลุ่มเป้าหมายได้ตลอดเวลาและมีสื่อที่หลากหลาย จำนวนเพียงพอต่อความต้องการรับบริการของกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่

ในการใช้สื่อการศึกษาทางไกลเพื่อการเรียนรู้ นั้น สิ่งที่เป็นต่อการพัฒนาสื่อ นั้น ผู้ผลิตสื่อจะต้องมีการติดตามประเมินผลการใช้สื่อ นั้น ๆ

อยู่ตลอดเวลา เพื่อจะได้นำข้อมูลมาปรับปรุงและพัฒนาสื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและสภาพของผู้ใช้สื่อ ซึ่งสื่อการศึกษาทางไกลจะต้องมีลักษณะที่หลากหลายและสะดวกในการใช้งาน สามารถให้บริการแก่กลุ่มเป้าหมายได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

กลุ่มที่ ๓ การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยวิธีการศึกษาทางไกล

การอภิปรายในกลุ่มนี้ มีประเด็นการพิจารณา ๒ ประเด็น คือ กลุ่มเป้าหมายและวิธีการดำเนินงาน ผลการอภิปรายโดยสรุป มีดังนี้

๑. กลุ่มเป้าหมาย การพัฒนาครูหรือบุคลากรทางการศึกษานั้นคงไม่มองเฉพาะบุคลากรของการจัดการศึกษาทางไกลเท่านั้น แต่ควรพิจารณาอย่างหลากหลายขยายวงกว้างออกไป โดยควรพิจารณาถึงกลุ่มเป้าหมายที่หมายถึงครูหรือบุคลากรทางการศึกษาอื่น ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องและมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาทางไกลด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและอาชีวศึกษา โดยในส่วนของครูสภาที่มีบทบาทในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาในเรื่องของการประกอบวิชาชีพครูมองว่า การศึกษาทางไกลนั้นเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา กลุ่มเป้าหมายของการพัฒนาบุคลากรโดยวิธีการจัดการศึกษาทางไกลจึงเป็นกลุ่มเป้าหมายที่กว้างขวาง นอกเหนือจากกลุ่มที่จัดการศึกษาทางไกลโดยตรง ดังนั้น กลุ่มเป้าหมายในการพัฒนาโดยตรงของวิธีทางไกลที่สำคัญประกอบด้วย

- ๑) ครูผู้สอน หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติงานสอนในสถานศึกษาต่าง ๆ
- ๒) บุคลากรทางการศึกษา หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาทั้งการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษา และการศึกษานอกโรงเรียน ตลอดจนจน

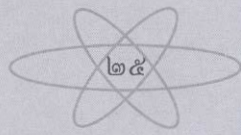
บุคลากรในระดับอุดมศึกษาและอื่น ๆ กรรมการสถานศึกษา ซึ่งเป็นอีกกลุ่มเป้าหมายหนึ่งที่ต้องได้รับการพัฒนา

๒. วิธีการดำเนินงาน มีแนวคิดดังนี้

๑) การประสานงานหรือระบบจัดการเพื่อการระดมทรัพยากรที่หน่วยงานต่าง ๆ ได้พัฒนาขึ้น รวมทั้งองค์ความรู้และกระบวนการ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาด้วยวิถีทางไกล ซึ่งในระบบนี้ สถาบันการศึกษาทางไกลไม่จำเป็นต้องผลิตหรือจัดทำสื่อขึ้นมาใหม่ เพียงแต่ประสานงานเพื่อให้เกิดการระดมทรัพยากรที่มีอยู่นั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาครูโดยวิถีทางไกล หรืออาจจะผลิตสื่อ องค์ความรู้ หรือกระบวนการพัฒนาใหม่ ๆ เพื่อเสริมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๒) การพัฒนาหลักสูตรเฉพาะ เพื่อเสริมศักยภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยเน้นการอบรมเสริมความรู้ใหม่ ๆ ในเรื่องของวิชาชีพเฉพาะทาง เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ในเรื่องของการสอนเฉพาะทาง หรือความรู้ใหม่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความรู้ที่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม เช่น ในเรื่องของเทคโนโลยีสารสนเทศที่พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว เป็นต้น

นอกจากนี้ การศึกษาทางไกลยังเป็นสื่อกลางเชื่อมโยงความเข้าใจในเรื่องการจัดการศึกษาให้แก่สังคม เพราะถ้าเรานำครูเก่ง ๆ ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งมาสอนแล้ว นอกจากครูจะได้พัฒนาตนเองแล้ว สังคมและประชาชนก็จะได้รับความรู้ ความเข้าใจ และเห็นคุณค่าของการเรียนการสอน ซึ่งจะเป็นผลกระทบทางบวกที่คาดว่าจะเกิดขึ้นได้ เช่น เกี่ยวกับการดูรายการโทรทัศน์ ซึ่งบางครั้งเราอาจจะไม่ได้เพียงความบันเทิงหรือความรู้เท่านั้น แต่ยังได้ความตระหนักหรือคุณค่าของสิ่งที่ได้ชมด้วย

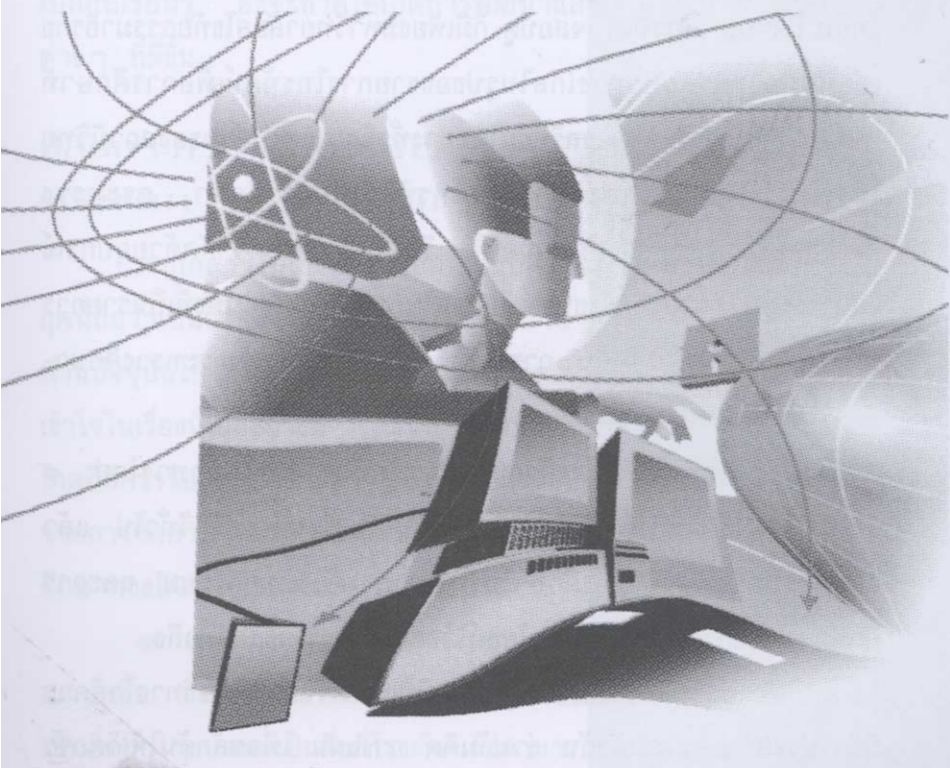

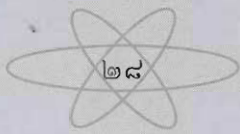
ในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษานั้น หลายหน่วยงานมีความต้องการเป็นอย่างมาก แต่เนื่องจากบุคลากรที่มีเป็นจำนวนมากนั้นไม่สามารถที่จะให้การพัฒนาในระบบของชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือรวดเร็ว ดังนั้น จึงจำเป็นต้องใช้วิธีการจัดการศึกษาทางไกล ซึ่งจะช่วยในการลดต้นทุน และการขยายงานให้เป็นที่ไปอย่างกว้างขวาง รวมทั้งให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับความรู้ใหม่ ๆ อย่างเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นทางเลือกหนึ่งที่กระทรวงศึกษาธิการควรพิจารณาใช้ประโยชน์จากการศึกษาทางไกล เพื่อพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา

โดยสรุปจากการอภิปรายกลุ่มย่อยนั้น ส่วนใหญ่มีความเห็นที่สอดคล้องกัน คือ การจัดการศึกษาทางไกลที่เต็มรูปแบบเป็นสิ่งจำเป็นในสังคมปัจจุบัน โดยการให้บริการนั้นจะต้องให้บริการกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่มเป้าหมาย ทั้งผู้เรียนในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนทั้งประชาชนทั่วไปที่ต้องการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี และในการบริการการศึกษาทางไกล ควรใช้สื่อที่หลากหลายและควรเป็นสื่อประสมให้สอดคล้องกับธรรมชาติของเนื้อหาและสภาพของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นไปตามความต้องการและสนองตอบต่อการพัฒนาสังคมและชุมชน สำหรับแนวทางหรือรูปแบบในการบริการการศึกษาทางไกลควรเป็นลักษณะที่กระตุ้นเพื่อให้เกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญของการใช้สื่อการศึกษาทางไกลในการพัฒนาการเรียนการสอนหรือการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และการจัดให้มีระบบการติดตามและประเมินผลเพื่อการพัฒนาการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ.

รายงานการสัมมนา

ตอนที่ ๓

ตอนที่ ๓

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ จากผู้บริหารระดับสูง

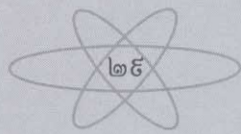
.....

อธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียน (นายราตรีชาติ โยสีตา)

การศึกษาทางไกลเป็นวิธีการจัดการศึกษาที่จำเป็นสำหรับสังคมไทยในปัจจุบัน เท่าที่ตรวจสอบดู ก็มีเพียงมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชเท่านั้นที่จัดการศึกษาทางไกลในรูปของรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาที่เปิดโอกาสให้ทุกคนสามารถรับชมได้อย่างทั่วถึง แต่ในส่วนของสถานีวิทยุโทรทัศน์วังไกลกังวลและสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการของกรมการศึกษานอกโรงเรียนนั้น ยังถูกจำกัดด้วยอุปกรณ์ในการรับชม ทำให้ประชาชนขาดโอกาสในการใช้ประโยชน์ทั้งที่เป็นรายการที่ดีและมีคุณภาพ ดังนั้น การจัดการศึกษาทางไกลของกระทรวงศึกษาธิการจึงมีประเด็นที่ควรพิจารณา คือ

๑. ควรจัดให้มีช่องสัญญาณโทรทัศน์เพื่อการศึกษาทางไกล ๑ ช่องสัญญาณเป็นการเฉพาะที่สามารถรับชมได้เหมือนช่องฟรีทีวีทั่วไป แล้วจัดสัดส่วนการใช้ให้กับการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวางและทั่วถึง

๒. องค์กรหรือหน่วยงานที่ดำเนินงานด้านการศึกษาทางไกลควรมีการประสานและรวมตัวกัน ร่วมกันคิด วางแผน เพื่อผลักดันให้เกิดการ

ศึกษาทางไกลที่เป็นระบบ มีคุณภาพ เพื่อเป็นการศึกษาทางเลือกสำหรับประชาชนคนไทย

๓. กระทรวงศึกษาธิการควรจัดให้มีสถานศึกษาหรือองค์กรที่จะรับผิดชอบการบริหารและจัดบริการการศึกษาทางไกลในระดับต่ำกว่าอุดมศึกษา

๔. กลุ่มเป้าหมายการศึกษาทางไกล ควรมองให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในวัยแรงงานกลุ่มต่าง ๆ ที่ยังมีความจำเป็นต้องได้รับการศึกษาหรือต้องเรียนรู้เพื่อยกระดับการศึกษาหรือการทำงาน รวมถึงข้าราชการและบุคลากรภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าราชการและบุคลากรทางการศึกษาที่ต้องการพัฒนาหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการพัฒนาและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่ดีขึ้น

ประเด็นเรื่องศึกษาธิการ

(ดร.เกษม วรรณธน ณ ออยุธยา)

หากกล่าวในเชิงนโยบายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาทางไกลแล้ว ยุคนี้ถือว่าเป็นช่วงที่ดีที่สุด เพราะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการท่านปัจจุบันให้ความสนใจเป็นอย่างมาก และนายกรัฐมนตรีท่านก็มีความเข้าใจในเรื่องนี้เป็นอย่างดี ดังนั้น หากมีโครงการเกี่ยวกับการศึกษาทางไกลที่ดีควรริบเสนอ ซึ่งคิดว่าน่าจะได้รับการสนับสนุนอย่างแน่นอน เนื่องจากการจัดการศึกษาทางไกลมีความจำเป็นอย่างมากในปัจจุบัน และการศึกษาทางไกล ควรจะมีบทบาทอย่างน้อย ๓ ประการ คือ

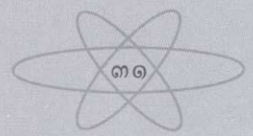
๑. เสริมการเรียนรู้ให้โรงเรียนขนาดเล็ก ให้มีการสอนได้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ซึ่งในการเสริมการเรียนการสอนของโรงเรียนนั้น จำเป็นต้องเป็นสิ่งใหม่ ๆ และเป็นสิ่งที่โรงเรียนไม่สามารถจัดดำเนินการสอนเองได้

การให้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่เป็นความรู้ใหม่ๆ ทันสมัย เป็นรายการเสริมที่ต่างจากเดิมและเป็นสิ่งที่โรงเรียนทำไม่ได้ ซึ่งอาจร่วมกับหน่วยงานต่างๆ เช่น เรื่องวิทยาศาสตร์ทางทะเล อาจร่วมกันกับมหาวิทยาลัยบูรพา หรือสารคดีต่างๆ อาจร่วมกับ National Geographic ซึ่งขณะนี้ มีสำนักงานในประเทศไทยแล้ว เป็นต้น โดยอาจทำโปรแกรมในลักษณะนี้ ๓๐-๕๐ เปอร์เซ็นต์ ที่เหลือก็เป็นรายการเสริมตามหลักสูตรปกติ

๒. เป็นการศึกษาทางเลือกของกลุ่มเป้าหมาย ที่สามารถให้บริการได้ทุกระดับ เป็นการศึกษาโอกาส ขาดแคลนโอกาส และเป็นทางเลือกใหม่ทางการศึกษา โดยในปัจจุบันมีการจัดการศึกษาทางไกลในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น และคิดว่าควรให้บริการในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและต่อยอดจนถึงระดับปริญญาต่อไป โดยต้องเป็นหลักสูตรที่สมบูรณ์ในตัวเอง เป็นทางเลือกที่สมบูรณ์ที่มีคุณภาพและมาตรฐาน ผู้เรียนได้รับประโยชน์และได้รับการพัฒนาอย่างจริงจัง หรือการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาซึ่งในปัจจุบันมีจำนวนมากที่ยังไม่จบปริญญา เราก็สามารถจัดการศึกษาทางไกลเพื่อเป็นทางเลือกหนึ่งในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาเหล่านี้ได้

๓. จัดเป็นตลาดวิชา เป็นการต่อยอดการพัฒนาต่างๆ สำหรับบุคลากรที่มีการศึกษาแล้วให้ได้รับการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง หรือครูที่ต้องเพิ่มความเข้มแข็งทางวิชาการ ซึ่งส่วนหนึ่งควรใช้รายการโทรทัศน์ในการพัฒนาตนเอง และครูสามารถนำความรู้นั้นไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนของตนเอง หรือการพัฒนาข้าราชการพลเรือน ซึ่งคิดว่าควรใช้การอบรมทางไกลเป็นแนวทางในการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงของการปฏิรูประบบราชการ ซึ่งข้าราชการจำเป็นต้องได้รับการพัฒนา และได้รับความรู้ใหม่ๆ เพื่อทำงาน การศึกษาทางไกลควรพิจารณาหัวข้อ

ใหม่ ๆ เหล่านี้ซึ่งมีมากมาย เพราะระเบียบวิธีทำงานจะเปลี่ยนไปเกือบ
หมด

สำหรับรูปแบบหรือสื่อการศึกษาทางไกลนั้น เพื่อให้ได้ประโยชน์
และประสบผลสำเร็จ จะต้องเป็นสื่อประสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในลักษณะ
ของ Internet Online จะสามารถเป็นทางเลือกที่สมบูรณ์แบบ เนื่องจาก
ผู้เรียนจะได้รับความสะดวก โดยอาจจะประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่
สามารถพัฒนาโปรแกรมในการจัดการเรียนการสอน Online ที่มีอยู่มาก
มายในปัจจุบัน

นอกจากนี้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ในระบบการศึกษา
ทางไกล ควรจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ครบวงจร รวมทั้งมีแหล่งเรียนรู้ที่สามารถ
ไปฝึกงานได้ หากสามารถจัดให้ผู้เรียนไปฝึกงานตามเนื้อหาที่ได้เรียนทาง
ไกลก็จะได้รับประโยชน์มากยิ่งขึ้น หรือการจัดให้มีศูนย์บริการสื่อเพื่อให้
บริการแก่กลุ่มเป้าหมายในพื้นที่

ดังนั้น อยากจะฝากว่า วิธีการเรียนการสอนทางไกลในปัจจุบัน
คงไม่ใช่ระบบทางไกลเพียงอย่างเดียว ควรเป็นระบบการเรียนการสอนที่
ครบวงจร มีการดำเนินงานที่ประสมหลาย ๆ อย่างเข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียน
หรือกลุ่มเป้าหมายได้รับการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และสุดท้ายก็คือ
อยากจะฝากในเรื่องของลักษณะการทำงาน

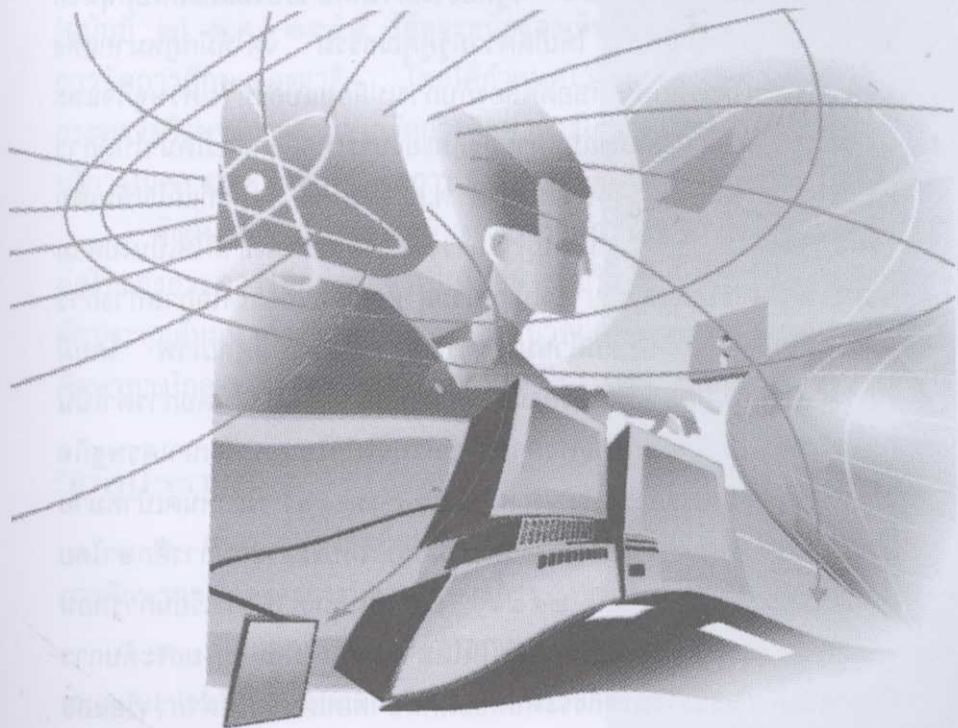
ประเด็นแรกคือ การขยายช่องในการรับชมรายการโทรทัศน์
ให้ง่ายขึ้น ซึ่งท่านอธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียนได้กล่าวว่า กระทรวง
ศึกษาธิการควรมีช่องโทรทัศน์เพื่อการศึกษาเป็นของตนเอง ก็อยากให้เป็น
ทำการบ้านว่ามีช่องเหลือหรือไม่ และหากมีโครงการดี ๆ ความเป็นไปได้
ในรัฐบาลนี้ก็ยังมีมาก และในขณะเดียวกัน ข้อเสนอของเรา จุดอ่อนของเรา

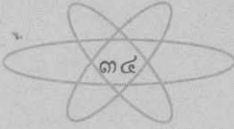
ก็ต้องมีน้อยที่สุด หรือแม้ว่าจะยังไม่ได้ช่องสัญญาณโทรทัศน์ การที่จะไปเชื่อมกับยูบีซีซึ่งจะทำให้การรับชมรายการง่ายขึ้น ก็จะสามารถขยายฐานการรับชมให้กว้างขวางมากขึ้น

ประเด็นที่สอง การทำงานในลักษณะเป็นเครือข่าย โดยเราเข้าไปมีส่วนในการจัดการศึกษาทางไกล การให้ความรู้แก่ประชาชน ซึ่งอาจจะเป็นลักษณะการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่ดำเนินการอยู่ โดยไม่คิดว่าเราเป็นเจ้าของทั้งหมดร้อยเปอร์เซ็นต์ แต่ทำอย่างไรให้เราเข้าไปมีส่วนในการดำเนินงานนั้น และเรื่องรายการเนื้อหาต่างๆ นั้น เราอาจจะไม่จำเป็นต้องผลิตเอง แต่ควรประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่ผลิตรายการนั้นได้นำมาใช้ประโยชน์ ความยืดหยุ่นของรายการการเรียนการสอน ควรมีความยืดหยุ่นตามสภาพความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

สุดท้าย ปลัดกระทรวงศึกษาธิการได้กล่าวชมเชยคณะผู้ดำเนินการที่ทำให้เกิดการประชุมสัมมนาในครั้งนี้ และฝากความหวังว่าสิ่งที่ได้พูดคุยและหารือร่วมกันจะมีการนำเสนอรวมทั้งนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ต่อไปในอนาคต จากนั้นได้กล่าวปิดประชุม

ภาคผนวก

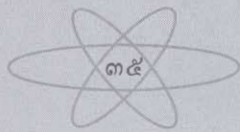

ชื่อโครงการ ประชุมสัมมนาทางวิชาการเรื่อง บทบาทและแนวทางการพัฒนา การศึกษาทางไกล ของกระทรวง ศึกษาธิการ

หลักการและเหตุผล

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๓ “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า ๑๒ ปี ที่รัฐจะต้องให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” และมาตรา ๘๑ “รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรม ให้เกิดความรู้จักคุณธรรม จัดให้มีกฎหมายแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม...” บทบัญญัติแห่งกฎหมายสูงสุดของประเทศดังกล่าวได้นำไปสู่การตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ เพื่อปฏิรูปการจัดการศึกษาของชาติให้เป็นไปตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป้าหมายสำคัญก็คือ การให้โอกาสทางการศึกษาที่ทั่วถึงและเท่าเทียมด้วยบริการทางการศึกษาที่มีคุณภาพ โดยมีเป้าหมายให้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนา “คน” โดยการดำเนินการในเรื่องนี้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๙) ที่กำหนดเป้าหมายการพัฒนาคนในมิติของ การศึกษาไว้ดังนี้ ๑) ให้ประชาชนมีการศึกษาโดยเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า ๙ ปี ในปี ๒๕๔๙ ๒) เพิ่มคุณภาพการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทุกระดับให้ได้มาตรฐาน และ ๓) ยกระดับการศึกษาของกำลังแรงงานให้ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นไปไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๕๐ ของกำลังแรงงานในปี ๒๕๔๙

จากเป้าหมายปฏิรูปการศึกษาและเป้าหมายการพัฒนาคคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชากรในวัยแรงงาน จำนวน ๓๑.๕ ล้านคน เพราะพบว่าในปี ๒๕๔๓ ประชากรกลุ่มนี้มีการศึกษาเฉลี่ยเพียง ๗.๒ ปีเท่านั้น และมีถึงร้อยละ ๗๕ มีการศึกษาไม่เกินระดับประถมศึกษา ซึ่งประชากรเหล่านี้ถือเป็นกำลังคนที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและทิศทางของสังคม ขณะเดียวกันก็จะพบว่ายังมีประชากรกลุ่มอื่น ๆ รวมถึงประชากรวัยเรียนบางส่วนที่ยังไม่สามารถเข้าถึงบริการทางการศึกษาในวิธีการปกติ เนื่องจากอยู่ห่างไกลหรือไม่สะดวก ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องแสวงหาวิธีการ ในการจัดการศึกษาให้กับประชากรเหล่านี้ ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้ตระหนักและเห็นช่องทางที่จะเสริมเติมเต็มการจัดการศึกษาของชาติ โดยได้กำหนดไว้ในมาตรา ๓๗ (๔) ให้กระทรวงศึกษาธิการสามารถจัดการศึกษาทางไกลและจัดการศึกษาเพื่อให้บริการในหลายเขตพื้นที่เพื่อเสริมการบริหารและจัดการของเขตพื้นที่การศึกษา ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานการจัดการศึกษาทางไกลในระยะต่อไปของกระทรวงศึกษาธิการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงเห็นควรจัดประชุมสัมมนาทางวิชาการเรื่อง บทบาทและแนวทางการพัฒนาการศึกษาทางไกลของกระทรวงศึกษาธิการ

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทและแนวทางการพัฒนาการศึกษาทางไกลของกระทรวงศึกษาธิการ
๒. เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และประมวลข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะประกอบการพัฒนาการศึกษาทางไกลของกระทรวงศึกษาธิการ

วิธีดำเนินการ

๑. การอภิปราย เรื่อง “การศึกษาทางไกลของกระทรวงศึกษาธิการ : มิติที่ควรจะเป็น” โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

๑.๑ นายขวัญแก้ว วัชโรทัย ผู้อภิปราย
ประธานกรรมการมูลนิธิ

การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม

๑.๒ รศ.ดร. สมประสงค์ วิทยเกียรติ ผู้อภิปราย
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มสธ.

๑.๓ นายชาติชาติรี โยสีดา ผู้อภิปราย
อธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียน

๑.๔ ผศ.ดร.บวร ปภัสราทร ผู้อภิปราย
คณบดีคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
พระจอมเกล้าธนบุรี

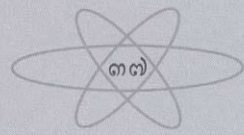
๑.๕ ดร.ชลทิพย์ เอี่ยมสำอางค์ ผู้ดำเนินการอภิปราย
ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษา
ทางไกลไทยคม กศน.

๒. การสัมมนากลุ่มย่อยเพื่อระดมความคิดเห็นใน ๓ ประเด็น คือ

๒.๑ การจัดการศึกษาทางไกลเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต

๒.๒ รูปแบบและแนวทางการใช้สื่อการศึกษาทางไกลเพื่อการศึกษา
เรียนรู้ในอนาคต

๒.๓ การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยวิธีการศึกษา
ทางไกล

วัน เวลา และสถานที่

วันอังคารที่ ๒๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๖ เวลา ๐๘.๓๐-๑๖.๓๐ น.
ณ โรงแรมปรีซ์พาลเลซ মহานาค กรุงเทพมหานคร

กลุ่มเป้าหมาย

ผู้เข้าร่วมประชุมสัมมนาประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร คณา-
จารย์ นักวิชาการ และผู้แทนหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับทั้งภาครัฐและ
เอกชน สื่อมวลชน จำนวน ๑๐๐ คน

งบประมาณ

งบประมาณประจำปี ๒๕๔๖ หมวดค่าตอบแทน ใช้นโยบายและวัสดุ
แผนงานการฝึกอบรมวิชาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต งานส่งเสริมการเรียนรู้
รหัสบัญชี ๐๑๐๒ จำนวน ๑๒๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนสองหมื่นบาทถ้วน)

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

ศูนย์การศึกษาทางไกลไทยคม

ศูนย์ส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายพิเศษ

ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย

ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ได้ข้อมูล ข้อคิดเห็น และข้อเสนอในการกำหนดบทบาทและแนวทาง
การพัฒนาการศึกษาทางไกลของกระทรวงศึกษาธิการให้สอดคล้องและ
เป็นไปตามมาตรา ๓๗(๔) แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.
๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕

กำหนดการประชุมสัมมนาทางวิชาการ
เรื่อง "บทบาทและแนวทางการพัฒนาการ
ศึกษาทางไกลของกระทรวงศึกษาธิการ"

วันอังคารที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๕๖

ณ โรงแรมปรีณิพัทธ์พาเลซ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

๐๘.๓๐-๐๙.๓๐ น. ลงทะเบียนและรับเอกสาร

๐๙.๓๐-๑๐.๐๐ น. พิธีเปิด โดย

- นายชาติชาติตรี โยสีดา

อธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียน

๑๐.๐๐-๑๒.๐๐ น. อภิปรายเรื่อง "การศึกษาทางไกลของกระทรวงศึกษา-
ธิการ" : มิติที่ควรจะเป็น" โดย

- นายวัลญแก้ว วัชรไธย

ประธานกรรมการมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่าน
ดาวเทียม

- รศ.ดร.สมประสงค์ วิทย์เกียรติ

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมาธิราช

- ผศ.ดร.บวร ปภัสราทร

คณบดีคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

- นายชาติชาติตรี โยสีดา

อธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียน

ดำเนินการอภิปรายโดย ดร.ชลทิพย์ เอี่ยมสำอางค์
(ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาทางไกลไทยคม กศน.)

๑๒.๐๐-๑๓.๐๐ น. พักรับประทานอาหารกลางวัน

๑๓.๐๐-๑๔.๓๐ น. อภิปรายย่อย

กลุ่มที่ ๑ การจัดการศึกษาทางไกลเพื่อการศึกษา
ตลอดชีวิต

กลุ่มที่ ๒ รูปแบบและแนวทางการใช้สื่อการศึกษา
ทางไกลเพื่อการเรียนรู้ในอนาคต

กลุ่มที่ ๓ การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา
โดยวิธีการศึกษาทางไกล

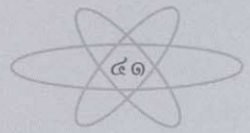
๑๔.๓๐-๑๕.๓๐ น. เสนอผลการประชุมกลุ่มย่อยและอภิปรายและทั่วไป

๑๕.๓๐-๑๖.๓๐ น. ปาฐกถาพิเศษและพิธีปิดการประชุมสัมมนาทาง
วิชาการ โดย

- ดร.กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

หมายเหตุ

๑. กำหนดการนี้อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม
๒. รับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม เวลา ๑๐.๓๐ น. และ
๑๕.๐๐ น.
๓. เวลา ๑๑.๐๐ น. จัดแถลงข่าว เรื่อง นโยบายการศึกษา
ทางไกลของกระทรวงศึกษาธิการ และสถาบันการศึกษา
ทางไกล

รายชื่อผู้เข้าร่วมสัมมนาทางวิชาการ
เรื่อง “บทบาทและแนวทางการพัฒนาการศึกษา
ทางไกล ของกระทรวงศึกษาธิการ”

วันอังคารที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๔๖

ณ โรงแรมปรีดิ์พลาซ่า มหานคร กรุงเทพมหานคร

วิทยากรและผู้ทรงคุณวุฒิ

๑. ดร.กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา	ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
๒. นายขวัญแก้ว วัชโรทัย	ประธานกรรมการมูลนิธิการศึกษา ทางไกลผ่านดาวเทียม
๓. รศ.ดร.สมประสงค์ วิทย์เกียรติ	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
๔. ผศ.ดร.บวร ปภัสราทร	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า ธนบุรี
๕. นายชาติชาติตรี โยสีดา	อธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียน
๖. ดร.ชลทิศย์ เอี่ยมสำอางค์	ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาทางไกล ไทยคม กรมการศึกษานอกโรงเรียน

ผู้แทนจากหน่วยงานภายในกระทรวงศึกษาธิการ

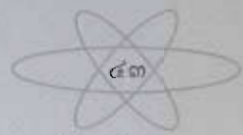
๗. นางสาวจตุพร สุทธิวิวัฒน์	สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
๘. นางวิณา อัครธรรม	กรมวิชาการ
๙. นางสาวอภันตรี โสตะจินดา	กรมวิชาการ
๑๐. นายอดิศักดิ์ จินดานุกูล	กรมสามัญศึกษา
๑๑. นายอำนาจ เดชชัยศรี	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา เอกชน

๑๒. นางธิดาพัฒนา มีศิลป์	สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา
๑๓. นางปิยพร ศรีนาง	สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา
๑๔. นายสำเนา เนื้อทอง	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ
๑๕. นางสาวประวีณา ชะลุย	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ
๑๖. นางสรพัศ ยี่มณฑล	กรมอาชีวศึกษา
๑๗. ผศ.อรวรรณ ชลวาสิน	กรมอาชีวศึกษา
๑๘. นายอุบล เล่นวารี	สำนักงานคณะกรรมการการประถม ศึกษาแห่งชาติ

ผู้แทนสถานศึกษาในและนอกระบบโรงเรียน

๑๙. นายสุชาติ ไชยมะโน	โรงเรียนวังไกลกังวลหัวหิน จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์
๒๐. นางสาวรัตนา เสนสอน	โรงเรียนชัยปัญญาวิทยานุสรณ์ จังหวัดมุกดาหาร
๒๑. นางขโรม มานวกุล	โรงเรียนเทศบาล ๑ วัดแก่นเหล็ก จังหวัดเพชรบุรี
๒๒. นางสาวชูญาตี ลิลิตธรรม	โรงเรียนเทศบาล ๑ วัดแก่นเหล็ก จังหวัดเพชรบุรี
๒๓. นางประทุม เพิ่มวัฒนา	โรงเรียนเทศบาลวัดไตรอารีรักษ์ (มณีวิทยา) จังหวัดราชบุรี
๒๔. นายอภิชัย เกิดสินธุ์	โรงเรียนอัญญบุรี จังหวัดปทุมธานี
๒๕. นางฉลวย นนทพันธ์	ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน เขตดลิ่งชั้น กรุงเทพมหานคร

๒๖. นายพล ศรีกล้า

ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน
เขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร

๒๗. นายเบญจพล พาลี

ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน
อำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ

๒๘. นางสาวสุวรรณา ล่องประเสริฐ

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพ
มหานคร ๑

๒๙. นางมาลี รัชตะนาวิน

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพ
มหานคร ๓

๓๐. นายอุดม เปี่ยมเจริญ

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด
ฉะเชิงเทรา

๓๑. นายพัฒนาพงษ์ ไกรแสง

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด
ตาก

๓๒. นายอภิศักดิ์ วรรณมณี

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด
ปัตตานี

๓๓. นายสอาด สิ้นไชย

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคใต้
จังหวัดสงขลา

๓๔. นายบุญส่ง สุวรากุล

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาค
เหนือ จังหวัดลำปาง

๓๕. นายทองจุล ชันขาว

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาค
กลาง จังหวัดราชบุรี

๓๖. นายไพรัช วรรณวงศ์

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ (ศ.อ.ศ.อ.)
จังหวัดอุบลราชธานี

อนุกรรมการวิทยาลัย

๓๗. ดร.สุมาลี สังข์ศรี

๓๘. ดร.นฤมล ดันธสุรเศรษฐ์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

บุคลากรหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๓๙. นายอดิศักดิ์ ศักดารณรงค์

มูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่าน

ดาวเทียม

๔๐. นายบรรพต ดีคำ

มูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่าน

ดาวเทียม

๔๑. นางสาวไศรดา ดูก

มูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่าน

ดาวเทียม

๔๒. นางสาวจันทนา ปิตรชาติ

มูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่าน

ดาวเทียม

๔๓. นางสาวอมรทิพย์ เจริญผล

มูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่าน

ดาวเทียม

๔๔. นางสาวจินตนา วรรณง

มูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่าน

ดาวเทียม

๔๕. นางนิศายล นักสำรวจ

Public Affairs U.S. Embassy

๔๖. นางพัชรี นฤนาทเสณีย์

Reed Tradex

๔๗. นายชิงชัย สนธิโพธิ์

กองงานส่วนพระองค์

๔๘. นายพิเชฐ โพธิ์ภักดี

สำนักงานการประถมศึกษา กิ่ง

อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์

๔๙. นายกมล พันธุ์มีเขาว์

มูลนิธิราชประชานุเคราะห์

๕๐. นางสาวทวิ ช่างเรือน

มูลนิธิราชประชานุเคราะห์

สื่อมวลชน

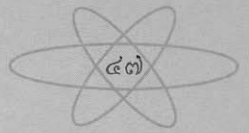
๕๑. นางสาวอรนุช วณิชวัฒน์ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์
๕๒. นางสาวรอรอง จังคศิริ หนังสือพิมพ์สำนักข่าวพิมพ์ไทย
๕๓. นางสาวสุทธิดีวรรณ ตัญญาพงศ์ปรัชญ์ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ
๕๔. นางสาวมรร รวยแสน หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ
๕๕. นางสาวสุวิมล อำนาจเจริญยิ่ง หนังสือพิมพ์สมัครด่วน
๕๖. นางชุตติมา สุขวาสนะ สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์
๕๗. นายสุพัทธ์ ทิปะเลา หนังสือพิมพ์มติชน

คณาจารย์และบุคลากร กรมการศึกษาออกโรงเรียน

๕๘. นางสาวเพ็ญศิริ น้อยเกริกกิจ สำนักงานเลขานุการ
๕๙. นายชูชาติ กำล้างาม สำนักงานเลขานุการ
๖๐. นางสาวกมลทิพย์ วาสนสมพงษ์ สำนักงานเลขานุการ
๖๑. นายสืบศักดิ์ ทรัพย์สอน สำนักงานเลขานุการ
๖๒. นายเมืองมล บุญสะอาด สำนักงานเลขานุการ
๖๓. นางสาวอภิรดี กันเดช กองแผนงาน กรมการศึกษาออกโรงเรียน
๖๔. นางสาวสมจิตต์ สุกุลย์ยืนเจริญ กองการเจ้าหน้าที่ กรมการศึกษาออกโรงเรียน
๖๕. นายปรเมศวร์ สุขมาก ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาออกโรงเรียน กลุ่มเป้าหมายพิเศษ
๖๖. นางธัญญา หม่อมสาย ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาออกโรงเรียน กลุ่มเป้าหมายพิเศษ

๖๗. นางศิริกาญจน์ ธนวัฒนาเดชากุล ศูนย์ส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียน
กลุ่มเป้าหมายพิเศษ
๖๘. นางกษมา ยุกตะทัต ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาดตามอัธยาศัย
๖๙. นางสาวสุพัตรา ไทวรามา ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาดตามอัธยาศัย
๗๐. นางสุวัฒนา แสงกระจ่าง ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาดตามอัธยาศัย
๗๑. นางสาวลิขล เชยสมบัติ ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาดตามอัธยาศัย
๗๒. นายสุรนนท์ ศุภวรรณกิจ ศูนย์การศึกษาทางไกลไทยคม
๗๓. นางสาววิไล แยมสาชา ศูนย์การศึกษาทางไกลไทยคม
๗๔. นางสาวฉลองศรี พลโยธา ศูนย์การศึกษาทางไกลไทยคม
๗๕. นางสาวบุษบงค์ รักเรียน ศูนย์การศึกษาทางไกลไทยคม
๗๖. นางสาวมณฑา เกรียงทวิทรัพย์ ศูนย์การศึกษาทางไกลไทยคม
๗๗. นายเขาวลิต ตนานนทร์ชัย ศูนย์การศึกษาทางไกลไทยคม
๗๘. นายอำนาจ บุสุวรรณ ศูนย์การศึกษาทางไกลไทยคม
๗๙. นางสาวพิมพ์ใจ ศิริสาคร ศูนย์การศึกษาทางไกลไทยคม
๘๐. นางสาวพนารัตน์ ศรีปัญญากร ศูนย์การศึกษาทางไกลไทยคม
๘๑. นางพิชญาวดี สอนทองคำ ศูนย์การศึกษาทางไกลไทยคม
๘๒. นางสาวนภาพัฒน์ แก้วอ่อน ศูนย์การศึกษาทางไกลไทยคม
๘๓. นางสุพัฒตรา ลิ้มปะพันธุ์ ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา
๘๔. นายสุนทร พรหมรัตน์พงษ์ ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา
๘๕. นายกฤษฎาพงศ์ แสนโสม ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา
๘๖. นายจักรกริช แก้วกล้า ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา
๘๗. นายเฉลิมชัย สุวรรณเมศ ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา
๘๘. นายชวลิต ยวงทอง ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา
๘๙. นายนิพนธ์ เดชกำแหง ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา

๕๐. นายศราวุธ จันทร์ลี

ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา

๕๑. นายสุวิทย์ ช่อสีคำ

ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา

เอกสารประกอบการสัมมนา

ไอทีกับการเรียนการสอน ในอีกมุมมองหนึ่ง

พ.ศ.ดร.บวร เป็กัสราทร
คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

เมื่อก่อนนี้เมื่อพูดถึงการใช้งานไอทีในการเรียนการสอน ครูอาจารย์ส่วนใหญ่มักนึกถึงการใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือในการเรียนการสอน ที่รู้จักกันในชื่อ Computer Aided Instruction (CAI) การวัดความสำเร็จในการใช้ไอทีในการเรียนการสอนสมัยนั้นใช้จำนวนวิชาที่มีโปรแกรม CAI ประกอบในการเรียนเป็นดัชนีชี้ความสำเร็จ ครูอาจารย์ที่ทันสมัยในยุคนั้นต้องเป็นผู้ที่รู้จักคุ้นเคยกับโปรแกรม Authoring ตัวที่โด่งดังในขณะนั้น จนกระทั่งหลายท่านเข้าใจไปเองว่าโปรแกรม Authoring คือ CAI โรงเรียนใดมีครูอาจารย์ที่เก่งกาจในเครื่องมือ Authoring นี้ ก็มักได้รับยกย่องให้เป็นผู้นำในวงการ CAI ข้อสรุปที่ได้จากการเรียนการสอนโดยมีโปรแกรม CAI เป็นเครื่องมือปรากฏออกมาคล้าย ๆ กัน คือผู้เรียนตื่นตาตื่นใจกับสิ่งแปลกใหม่ที่ได้จากโปรแกรมเหล่านี้ และให้ความสนใจเรียนวิชานั้นมากขึ้น ต่อมาในยุคที่มีการใช้งาน Internet มากขึ้นในสังคมไทยเช่นในปัจจุบัน พอกล่าวถึงการใช้งานไอทีในการเรียนการสอน ครูอาจารย์ส่วนใหญ่จะเปลี่ยนไปนึกถึงการใช้สารพัด Web เป็นเครื่องมือประกอบการสอน

ยุคนี้การวัดความสำเร็จในการใช้ไอทีในเรียนการสอนกลายเป็นว่าโรงเรียนนั้นมี Web Site ของตนเองแล้วหรือไม่ โรงเรียนต่อ Internet ในลักษณะใด ถ้าเป็นการต่อผ่านวงจรเช่าหรือที่ชื่อบริษัทเป็นภาษาเทคนิคว่า Leased Line ความเร็วสูง ๆ ก็จะได้รับยกย่องว่าเป็นผู้นำในวงการ แต่ถ้าโรงเรียนนั้นมีแค่การต่อ Internet ผ่านวงจรโทรศัพท์ธรรมดา ก็ยังพอยอมรับได้บ้าง คนเก่งในการใช้ไอทีในการเรียนการสอนยุค Internet นี้ จึงกลายเป็นคนที่รู้จักโปรแกรมสร้าง Web จะเรียนจะสอนอะไรต้องไปบน Web เสียทั้งหมด จนกระทั่งดูเหมือนว่า Web เป็นแหล่งความรู้สารพัดสำหรับเด็กไทย แต่ที่น่าแปลกใจคือ แทนที่นักเรียนจะเชี่ยวชาญการค้นคว้าหาข้อมูลความรู้จาก Internet กลับกลายเป็นว่านักเรียนมีความเชี่ยวชาญในการใช้ Internet ดูหนัง ฟังเพลง และสนทนากัน ไม่ต่างไปจากที่พวกเขาเคยใช้โทรศัพท์และโทรศัพท์ก่อนหน้านั้น

ย้อนอดีตไปอีกพอสมควร เมื่อครั้งเริ่มมีวิทยุ โทรทัศน์ ครั้งนั้น ผู้คนในวงการศึกษาคาดหวังว่า วิทยุ โทรทัศน์ จะเป็นเทคโนโลยีใหม่ในการขยายความสามารถในการเรียนการสอนให้ดีขึ้น แต่เมื่อเวลาผ่านไป กลับปรากฏว่าวิทยุ โทรทัศน์ ยิ่งนานวันก็ยิ่งห่างจากการเรียนการสอนในโรงเรียนมากขึ้นไปเรื่อย ๆ จนแทบไม่มีชั้นเรียนในโรงเรียนทั่วไปที่มีการเรียนการสอนโดยมี วิทยุ โทรทัศน์ เป็นเครื่องมือ ยกเว้นในโรงเรียนที่มีภารกิจพิเศษต่าง ๆ เพียงไม่กี่โรงเรียน ต่อมาเมื่อมีเครื่องบันทึกเทป โทรทัศน์ เครื่องเล่นวิดีโอซีดีที่มีราคาไม่แพงและการใช้งานสะดวกสบายไม่ยุ่งยาก ก็ไม่ปรากฏว่ามีการใช้งานเครื่องมือเหล่านี้ช่วยในการเรียนการสอนอย่างกว้างขวางแต่ประการใด คำถามที่ต้องช่วยกันหาคำตอบในวันนี้ คือ คอมพิวเตอร์และ Internet จะมีชะตากรรมเช่นเดียวกับวิทยุ โทรทัศน์ และเครื่องบันทึกเทปโทรทัศน์หรือไม่ในอนาคต จะเป็นไปได้หรือไม่ที่ใน

อนาคตเราจะทอดทิ้งคอมพิวเตอร์และ Internet ที่มีอยู่ในปัจจุบัน แล้วหันไปสนใจเรียกร้องขอให้มีการพัฒนา Internet ความเร็วสูงมาใช้ในการเรียนการสอนจะเป็นไปได้หรือไม่ที่เราจะเอาแต่วิ่งไล่ตามของใหม่ โดยลืมไปว่าของเก่าที่เราถืออยู่ในมือ หากนำมาใช้ร่วมกับความพยายามและความคิดสร้างสรรค์ของครูอาจารย์แล้ว จะทำให้การเรียนการสอนมีความน่าสนใจไม่แพ้เครื่องมือที่ทันสมัยเหล่านั้นได้

โดยทั่วไปแล้ว เครื่องมือไอทีช่วยในการเรียนการสอนในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

๑. ช่วยต่อแขนต่อขาครูอาจารย์ ตัวอย่างเช่น ครูอาจารย์สามารถสอนลูกศิษย์ทั้งที่อยู่ในห้องเรียนและที่อยู่นอกโรงเรียนได้พร้อม ๆ กัน โดยใช้ระบบ Video Conference แม้ว่าลูกศิษย์จะอยู่ไกลแค่ไหน ขอให้ระบบโทรคมนาคมไปถึงก็เรียนหนังสือจากคุณครูคนเดียวกันได้ ลูกศิษย์จะมีจำนวนมากเพียงใด ก็สามารถเรียนหนังสือจากครูคนเดียวกันได้ นอกจากนี้ยังรวมไปถึงการใช้ Internet เป็นเครื่องมือเสาะแสวงหาข้อมูลข่าวสารมาประกอบการสอนให้ทันสมัยอยู่เสมอ ทั้งนี้ ไม่จำเป็นว่าต้องใช้ Internet เท่านั้น โทรทัศน์ธรรมดา โทรทัศน์ผ่านดาวเทียม หรือ โทรศัพท์ ล้วนแต่เป็นเครื่องมือไอทีที่ช่วยต่อแขนต่อขาครูอาจารย์ไปสู่แหล่งความรู้ต่าง ๆ ได้เช่นเดียวกัน บางอย่างทำได้ดีกว่า Internet ด้วยซ้ำ CAI ช่วยให้นักเรียนเลือกเวลาเรียนของตนเองได้ตามใจชอบเช่นเดียวกับการเรียนจาก Video on demand ผ่าน Internet เหมือนกับว่านักเรียนมีคุณครูพร้อมที่จะสอนทุกเวลา

๒. ช่วยต่อแขนต่อขานักเรียน กล่าวคือ ส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ของนักเรียนเกิดจากการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้กันเองในระหว่างกลุ่มเพื่อนหรือตีความรู้ในหมู่เพื่อนฝูง Chat Room และ IRC ใน Internet หรือ

แม้แต่ SMS บนมือถือ ช่วยต่อแขนขาการแลกเปลี่ยนความรู้ของนักเรียนให้กว้างขวางขึ้นได้ คนเก่งในกรุงเทพฯ สามารถติวให้กับคนเรียนอ่อนที่โคราชได้โดยไม่ต้องเดินทางมาพบกัน นักเรียนในภาคใต้สามารถเล่าเรื่องหนังตะลุงให้นักเรียนในภาคเหนือได้ทราบ แลกกับการฟังเรื่องวัฒนธรรมเมืองเหนือ ถึงแม้ว่าจะไม่มี Internet ขอเพียงแค่มีโทรศัพท์ โทรสาร ก็ช่วยเรื่องนี้ได้เหมือนกัน

๓. อำนาจความสะดวกในการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง จากเดิมห้องสมุดที่มีแต่หนังสือเป็นหลักที่นักเรียนใช้แสวงหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง โทรศัพท์ วิทยุทัศน์ CD ROM เพิ่มความสะดวกในการค้นคว้าหาความรู้ได้เห็นได้ชัด Internet ยิ่งเพิ่มความสะดวกและขยายขอบเขตของแหล่งความรู้ขึ้นอย่างมากมาย เพียงแต่มีข้อจำกัดในเรื่องภาษาและค่าใช้จ่ายในการสืบค้นข้อมูล แต่ต้องไม่ลืมข้อมูลที่ได้จาก Call Center ต่าง ๆ หรือแม้กระทั่งสถานีวิทยุโทรทัศน์ ที่มีบริการถามตอบทางโทรศัพท์ที่มีอยู่อย่างมากมายในปัจจุบัน

๔. สร้างโลกจำลองเพื่อเสริมความเข้าใจในความรู้ นั้น เป็นบทบาทที่สำคัญของคอมพิวเตอร์และวิทยุทัศน์ที่ช่วยสร้างรูปจำลองของเหตุการณ์ต่าง ๆ ให้นักเรียนได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ด้วยตนเอง แทนที่จะต้องลงมือสร้างเหตุการณ์นั้นขึ้นจริง ๆ เช่น การศึกษาทางฟิสิกส์ เคมีและชีววิทยา การใช้ไอทีเป็นเครื่องมือในลักษณะนี้ต้องมีความสามารถในการออกแบบและเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ได้ดีในระดับหนึ่งจึงจะใช้ประโยชน์ได้ แม้ว่าในปัจจุบันจะมีซอฟต์แวร์สำเร็จรูปมาช่วยในเรื่องนี้ได้บ้างก็ตาม ส่วนใหญ่มีราคาแพงและใช้งานจำเพาะเจาะจงในวิชาใดวิชาหนึ่ง

เมื่อทราบถึงบทบาทของเครื่องมือไอทีในการเรียนการสอนแล้ว หากมีการวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนของนักเรียนว่าส่วนใหญ่ได้ความรู้ด้วย

วิธีใด เราก็จะสามารถเลือกใช้บทบาทของไอทีได้อย่างเหมาะสม ขอเน้นว่า การใช้ไอทีตามวิธีการของฝรั่งที่นักเรียนของเขามีพฤติกรรมการเรียนรู้แตกต่างไปจากเรา อาจได้ผลในทางตรงกันข้าม และเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในวงการไอทีว่า การใช้ไอทีที่ดีนั้น ต้องเป็นการใช้งานที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้ มิใช่การบังคับให้ผู้ใช้งานปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้สอดคล้องกับระบบไอทีแต่ประการใด การใช้ไอทีเพื่อการศึกษาที่อยู่ในหลักการนี้ด้วย นั่นคือ การใช้ไอทีเพื่อการศึกษาของเด็กไทยต้องตอบสนองพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กไทย ไม่ว่าจะพฤติกรรมนั้นจะเหมือนหรือแตกต่างจากประเทศที่พัฒนาแล้วก็ตาม สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงเป็นพิเศษ คือ ทำอย่างไรที่จะให้ผู้เรียนที่คุ้นเคยกับเทคโนโลยีสารสนเทศดีอยู่แล้วก่อนเข้าสู่โรงเรียน ไม่รู้สึกว่โรงเรียนเป็นสถานที่ที่อยู่ในโลกของการใช้เทคโนโลยีที่ต่างไปจากโลกที่เขาคุ้นเคย สิ่งนี้แหละคือความสำเร็จที่แท้จริงของการใช้ไอทีในการศึกษา

ที่ปรึกษา

คณะผู้จัดทำ

นายชาติชาติตรี โยสีดา

อธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียน

นายสวัสดิ์ ตี๋ชื่น

รองอธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียน

นายชลทิตย์ เอี่ยมสำอางค์

ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาทางไกลไทยคม

นายสุรนนท์ ศุภวรรณกิจ

ผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาทางไกลไทยคม

รวบรวมข้อมูลและจัดทำรายงาน

นางสาวมณฑา เกรียงทวีทรัพย์

นายเขาวลิต ตนานนท์ชัย

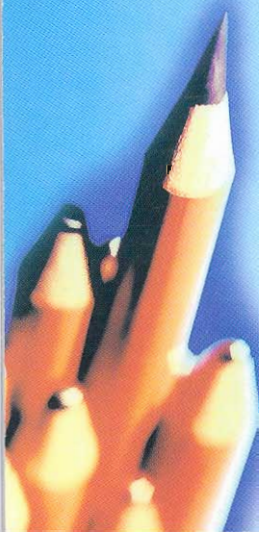
นางสาวนภาพัฒน์ แก้วอ่อน

รับผิดชอบและบรรณาธิการ

นายเขาวลิต ตนานนท์ชัย

ประสานงานและจัดทำต้นฉบับ

นางสาวนภาพัฒน์ แก้วอ่อน

**กรมการศึกษานอกโรงเรียน
กระทรวงศึกษาธิการ**